

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

GRATIS!

Zij dit met of na 1 October e.k. als lid tot de Vereeniging toetreden, ontvangen gratis het Koloniaal Weekblad over het laatste kwartaal van dit jaar (minimum contributie f 5.— 's jaars).

INHOUD: Gratis. — Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië te 's-Gravenhage. — De Jeugd en Indië. — Uit het dagboek van een Rimboe-huisvrouw. — De Poëzie in Het Recht. — Anderhalve eeuw journalistiek in Suriname. — Het kerkhof Tanah-Abang te Batavia. — Het Indische Postwezen in vroegere eeuwen. — Boekaankondiging. — Van Week tot Week. — Kunst. Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. — I. Uit de Europeesche Pers. — II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Nagekomen Berichten. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdelingen. — Mededeelingen. — In Nederland aangekomen verlofgangers. — Met pensioen. — Adresveranderingen. — Mutatiestaat van 21 tot 28 September 1932.

Crisis-Steuncomité voor Nederl.-Indië.

te 's Gravenhage.

Bijdragen voor bovengenoemd Comité en bestemd tot leniging van den nood, waarin in Indië vele landgenooten en inheemschen, tengevolge van de economische wereldcrisis, verkeerden, worden gaarne ingewacht bij den Penningmeester van het Comité, giro No. 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West” kunnen voor hetzelfde doel gelden worden gestort of bijgeschreven.

Dat een ieder, naar zijn kunnen moge helpen! Ook kleine bijdragen zijn van harte welkom.

HET HOOFDBESTUUR.

De Jeugd en Indië.

Opstellen over een bezoek aan de Koloniale Tentoonstelling in het Westbroek Park te Scheveningen, van kinderen en pupillen van leden van „Oost en West” en van hen, die in de maand October tot onze Vereeniging toetreden, kunnen tot 4 November e.k. franco worden ingezonden aan het Hoofdbestuur, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Voor bijzonderheden omtrent omvang van het opstel, leeftijd der kinderen, die kunnen inzenden en wijze van inzending, wordt verwezen naar de mededeeling onder bovengenoemd hoofd, voorkomende op bladz. 447 en 448 van het Koloniaal Weekblad No. 38 van 22 September 1932.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE ALGEMEENE SECRETARIS.

Uit het dagboek van een Rimboe-huisvrouw.

Vanavond hebben we een diner en Amat is bingoenig ¹⁾.

Amat is altijd z'n hoofd kwijt op oogenblikken, dat 't het minst gelegen komt. Ik sta het taartbeslag te kneden, als hij bij me komt en annonceert, dat hij zich niet lekker voelt.

— Amat, zeg ik, — je bent doodgewoon diner-ziek. Er mankeert je niets, je bent alleen maar bang, dat je iets verkeerd zult doen. Maar ik zal alles zóo precies in orde maken, dat je je onmogelijk vergissen kunt; en de tafel zal ik ook wel dekken. Ga jij nu maar het zilver poetsen.

Amat, bemerkend, dat de vlieger niet opgaat, zet zich bereidwillig aan de poetsen.

Hij is een goede huisjongen, ijverig en gewillig, maar feitelijk niet veel meer dan een, meeizaam door mij opgeleide, dessaman. Toch is hij nog een der besten in onze wereldstad. Bij een diner raakt hij totaal de kluts kwijt. Met moeite heb ik hem ingeprent de volgorde waarin hij de gasten moet bedienen.

— Amat, zeg onder het poetsen je lijstje nog eens op. — Eerst de Njonja Besar ²⁾, dan Njonja Herrart (Gérards), tamelijk vlot dreunt hij de heele rij nog eens op.

— Zie je wel, dat je het heel goed weet; 't zal best van stapel loopen, hoor! Amat blijft pessimist.

Daar komt Kokkie aangedraafd. — Njonja, 't hout is zoo nat, al het eten smaakt zoo meteen naar rook.

— Waarom heeft Alie niet voor droog hout gezorgd! mopper ik nijdig.

— 't Is Kokkie's schuld, verweert Alie, onze kebon, zich verontwaardigd, — ze heeft het hout gisteren vergeten binnen te halen en vannacht heeft het geregend. Ik kan niet elken dag gaan sprokkelen, tweemaal in de week is genoeg!

Ze schermutselen nog wat over en weer; 't slot is, dat Alie, gewapend met een parang ³⁾ toch maar boschwaarts trekt, om nog wat bruikbaar stookmateriaal te kappen.

Ik begin aan de hors d'oeuvres. Een helsch werk, maar je hebt er succes mee. Na anderhalf uur moeizaam zwoegen is 't klaar, een schilderij van groene slablaadjes, geel en witte eieren, en felroode tjabé reepjes. Bewonderend kijken Janneman en Baboe toe.

Als ik ook nog de tafel gedekt heb, begin ik alles op te stellen, zooals ik dat met een jongen als Amat wel gedwongen ben te doen.

Op de groote strijktafel teeken ik met een van Jantje's kleurkrijtjes een aantal vakken en in elk vak plaats ik de schalen, borden, messen, enz., die bij één speciaal gang hooren. Amat is in staat, den croquetjesschap bij de pudding te leggen en de pudding-saus bij het vleesch te presentieren.

— Heb je het goed begrepen, Amat, alle dingen in één vak hooren bij denzelfden gang.

— Saja, Njonja ⁴⁾ en wat komt het eerst?

— Ja, dat zal ik er ook nog bijschrijven. O, nee, je kunt niet lezen, hè?

— Nee, mevrouw.

't Overigé personeel is natuurlijk ook onalphabeet en kan Amat in 't kritieke moment dus ook niet soufleeren.

In de rimboe word je vindingrijk:

— Amat, hier heb ik een doos lucifers. In dit vak leg ik er één, dat is de eerste gang en hier twee, enz. Het is erg gemakkelijk, je kunt geen fouten maken, zie je wel?

— Saja, Njonja.

— Amat, en je weet 't, hè? Voortdurend naar mij kijken; als ik knik, nog eens rondgaan, als ik mijn wenkbrauwen optrek: afnemen.

Aan deze eenvoudige radioverbinding tusschen mij en onzen major-domus heb ik al menig complimentje te danken over het vlotte verloop van mijn avondjes.

— Saja, Njonja, ik zal goed opletten.

Amat is merkbaar opgelucht. Hij voelt zich safe! 't Feest kan beginnen!!

't Is een geanimeerde avond.

Alle gasten zijn in een goede stemming, Amat bedient vlot en vergist zich niet één enkelen keer met de diverse versnaperingen vooraf en met een volkomen gerust hart noodig ik mijn gasten aan tafel.

Alles gaat best. Glorieus maakt de hors d'oeuvre, met Schwung balanceerend op Amat's geroutineerde hand, zijn entree, wordt naar behooren geprezen en genoten. Ik knik, en de hors d'oeuvres gaat nogmaals rond; mijn wenkbrauwen fronsen zich en Amat neemt af. Tweede gang. Plotseling verschijnt hij, tot mijn

Het risico voor U alléén te machtig... samenwerking met duizenden anderen is noodig. Levensverzekering is gezamenlijk risico dragen. Inlichtingen

NILMIJ

Hoofdinspecteur voor 's Gravenhage: F. J. MAHLMAN, Plaats 31a 5383

HAAGSCHE STEENKOLEN MIJ.

v.h. J. KEMPS
1e v. d. Boschstraat 4

DEN HAAG
TELEFOON 772180 5094

Speciale prijzen voor leden v. „Oost en West”

Gemeubileerde Landhuisjes te huur

op de Veluwe, temidden
BOSCH en HEIDE

In voor- en najaar speciaal voordeelige prijzen
Te bevragen bij 5059
LANDGOED REFUGIUM, ELSPEET. Tel. 3

KENNISGEVING

Het Café-Restaurant
„'T GOUDEN HOOFD”
GRÖENMARKT — DEN HAAG
is vanaf 1 OCTOBER jl. onder nieuwe Directie van
A. WESTERGAARD (v.h. Restaurateur R'sche Lloyd)
HEINEKEN'S BIEREN 5274

Centraal Kamerverhuurkantoor

Noordeinde 18a. Telefoon 114224.
Uw raadsman bij HUUR en VERHUUR van
GEMEUBILEERDE KAMERS en ÉTAGES.
Inschrijving, inlichting gratis. 5082

Paedologisch Instituut

VALERIUSPLEIN 11 AMSTERDAM
INRICHTING VOOR OBSERVATIE VAN
MOEILIJKE EN ACHTERLIJKE JONGENS.
Geeft na 4—8 weken observatie paedagogisch advies
aan ouders of voogden omtrent geplaatste pupillen.
Directeur: Prof. Dr. J. WATERINK.
Medisch adviseur: Prof. Dr. L. v. D. HÖRST.
Verpleeggeld f 3.50 — f 4.50 per dag. 5106

J. M. MEERTENS

EFFECTEN EN ADMINISTRATIES
PASSAGE 82 — DEN HAAG
TELEFOON 115384 5292

WALDORP-RADIO

De geheele wereld in Uw huiskamer!

Vraagt onze gemakkelijke betalings-conditiën.

5346

Paul Krugerlaan 239-241, Den Haag. - Tel. 333726.

KOOPT NU!!

Wij hebben nog een schitterend vakantie-object voor U, hetwelk gelegen is op de **Veluwe**. Heeft dit Uw belangstelling? U staat perplex EN over de lage grondprijzen EN over de dito bouwkosten. Vraagt ons omschrijving en prijs van deze zeer voordeelige aanbieding!

5051

BENNINK'S LANDERIJEN BUREAU, ALMELO. Tel. 763

IK GELOOF ER NIKS VAN

zoolang ik het niet zwart op wit gezien heb.
— Dat kan. Kijk, lees maar zelf.

— Waarachtig, je hebt gelijk, maar wat is dat voor blad.

— Overzeesche Gewesten, man, het wekelijksch bijblad van „De Avondpost”!

— Aardig. Kan je dat alleen krijgen?

— Nee, natuurlijk niet, het zou trouwens ook maar half werk zijn, want buiten die 4 pagina's geven ze in ochtend- en avondblad iederen dag een hoop belangrijke telegrammen, actueele artikelen en berichtjes.

— Mag ik dit exemplaar eens meenemen. Net iets voor Noes om het van a tot z te spellen.

Dagelijks telegrammen en actueele artikelen.

Wekelijks een 4 pagina's bijblad „Overzeesche Gewesten”.

„DE AVONDPOST”

MET OCHTENEDITIE

TEL. 116100*.

SPUI 39a.

SPAART...

VOOR

UW

KINDEREN

BIJ DE

NUTSSPAARBANK

TE 'S-GRAVENHAGE

5132

Utzending van Diners - Specialiteit in Dagschotels

Het adres voor Ind. families. Diners à f0.90, dagelijks thuisbezorgd in goed verwarmde bussen met Porselein Service.

v. Halderen - v. Loostraat 98

Telefoon 556188

5336

25 jarige ervaring op passagiersschepen

„The Asiatic Review”

Het voornaamste Engelsche orgaan voor alle Aziatische aangelegenheden.

Bevat bijdragen van de eminentste autoriteiten in Britsch-Indië, Maleische Staten, Dominions en Nederlandsch Indië.

Verschijnt driemaandelijks. £ 1 per jaar.

Abonnementen: East & West Ltd.

3 Victoriastreet, London S. W. I.

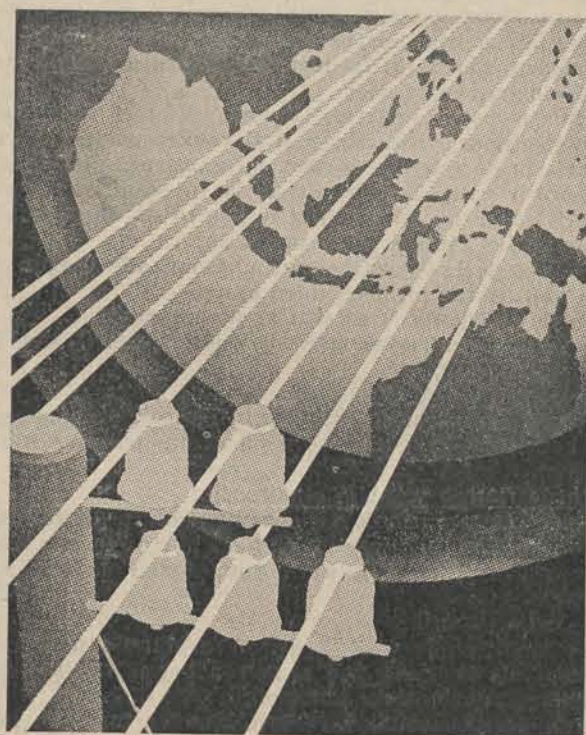
5376

Electro-Techn. Bureau A. J. Liefvering

Gouverneurlaan 77 - Den Haag - Telefoon 119846

Erkend installateur voor het aanleggen van **WARMWATER-INSTALLATIE**

Reservoirs van: 30 L. per dag f 2,50 per mnd.	In normale gevallen gratis aanleg 5186
50 L. per dag f 4,— per mnd.	
80 L. per dag f 6,— per mnd.	
120 L. per dag f 7,50 per mnd.	
200 L. per dag f 9,— per mnd.	

De **Java Bode**

Grootste Schakel in Uwe Reclame Vraagt ons advies bij den opzet van Campagnes

ADMINISTRATIE GEBOUW HAAGSCHE COURANT, DEN HAAG

Een zaak neemt geen bediende aan, om zich het leven te veraangename. Een zaak neemt uitsluitend een werkkraft aan, om haar organisme beter te doen functioneeren. (Der Organisator).

schrik, met de croquetjes inplaats van de soep. Ik schud mijn hoofd uit alle macht, maar dit teeken is niet in de code opgenomen, dus presenteert hij be-daard verder: eerst de Njonja Besar, dan Njonja Her-rart, enz., precies volgens het lijstje. De heeren mer-ken niets op, en de dames kijken me vragend aan, maar ik maak bonne mine à mauvais jeu en eet mijn croquetje.

Bij den derden gang zit ik op spelden. Daar komt Amat aan, ditmaal iets minder glorieus (blijkbaar vindt hij het zelf ook apocrief) met de pudding. Mijn telegrammen worden nu zóó dringend, dat hij 't ge-lukkig begrijpt en ijlings verdwijnt, vóór iemand iets gezien heeft.

Een krijgslist! Een leugentje om bestwil, 't kan niet anders!

— Excuseert u me even, ik geloof, dat Janneman huilt.

In drie sprongen ben ik de trap naar de bijgebou-wen afgerend en overzie de strijktafel. Alles staat nog keurig netjes, alleen de lucifers liggen in verkeerde vakjes.

— Wie heeft dat godaan? stuif ik op. Amat staat er beteuterd bij en weet van niets.

— Wat gedaan? informeert Alie.

— Met de lucifers geknoeid natuurlijk, daar mocht niemand aankomen.

— O, zegt Alie laconiek, daar heeft sinjo Jantje van-middag mee gespeeld....

Mijn kleine zoon, ik zal je moeten leeren, om van mama's eigendommen af te blijven!

Ijlings herstel ik het gelid der lucifers, kijk nog even naar den kleinen schuldige, die onbewust van alles heerlijk ligt te droomen en keer weer tot mijn gasten terug met een huichelachtig: — Ziezoo, hij slaapt lekker! waarbij ik, ondanks de waarheid van deze uitspraak een kleur krijg.

Vlot en feilloos verloopt de rest van het diner.

Na afloop drinken de dames in de voorgalerij een kopje koffie, onberispelijk rondgebracht door Alie.

— Mevrouw, zegt bewonderend het jonge vrouwtje van ingenieur Gérard's, die pas uit Holland gekomen is, — hoe legt u 't toch aan, om zóó vlot alles te laten verlopen? Maar ja, uw personeel is ook buitengewoon goed. En zoo geroutineerd. U hoeft er zeker niet naar om te kijken.

Mevrouw, vóór u een jaar verder bent, zult u ontdekken hebben, dat niets in onze rimboe ooit vanzelf gaat. Voor elke kleinigheid moeten groote moeilijkhe-den overwonnen worden, de taart en de koekjes wor-den niet bij den bakker besteld, maar zelf gemaakt en geen geroutineerd kellner wordt geëngageerd om te dienen. Voor alles moet de huisvrouw raad weten. Ze moet een soort duvelstoejager zijn en van alles ver-stand hebben. Neen, vanzelf gaat hier niets. Maar geeft ons leven niet, juist daardoor zoo'n groote voldoening?

Maar ik zeg niets, accepteer de complimentjes en na afloop krijgt Amat een flinke „presen”¹⁾ en een pluim, omdat hij z'n best heeft gedaan.

F. DE CLERCQ—ZUBLI.

¹⁾ de kluts kwijt.

²⁾ groote mevrouw, vrouw van den chef.

³⁾ kápmes.

⁴⁾ Ja, mevrouw.

⁵⁾ present, fooi.

De Poëzie in Het Recht.

Voordracht van Prof. C. van Vollenhoven.

Op 23 Aug. j.l. heeft Prof. Dr. C. van Vollen-hoven, hoogleraar te Leiden, die, naar men weet, een reis naar Indië maakte, voor een zeer talrijk en aandachtig auditorium in de aula van de Rechts Hoogeschool te Batavia, een voordracht gehouden over: „de Poëzie in het Recht”.

Behalve de curatoren en leden van de rechtskun-dige faculteit, zagen wij, aldus het „Nieuws”, in de stampvolle zaal eenige Departements-hoofden, vele leden van de rechterlijke macht en het openbaar ministerie, den voorzitter en verscheidene leden van den Volksraad, zoomede een groot aantal hoofd-ambtenaren van verschillende Departementen.

Het meerendeel der beschikbare plaatsen was in-tusschen bezet door studenten van de Rechts-Hoog-school, ten gevolge waarvan tientallen bezoekers van allerlei rang en stand de universitaire gast-vrijheid slechts in den vorm van een benauwde staanplaats mochten genieten. Het woord „hoffe-lijkheid” staat in het woordenboek van onze aan-komende juristen blijkbaar niet geschreven.

Om zeven uur trad Prof. Dr. C. van Vollenhoven de zaal binnen, en werd naar het spreekgestoelte geleid door den voorzitter der faculteit, Prof. Mr. Dr. R. D. Kolléwijn, waarna de Leidsche Hoog-leeraar onmiddellijk met zijn voordracht begon.

Spr. leidde zijn onderwerp in met de verklaring, dat het bestaan van poëzie in het Recht voor het eerst werd aangeduid door Prof. Jacob Grimm in 1815. Deze geleerde betoogde reeds dat het Recht niet alleen mag steunen op datgene, wat als practisch, nuttig en voordeelg wordt beschouwd, doch vooral ook zijn grondslag moet vinden in zaken van hoogere orde, welke meer het gemoed treffen.

Hieraan wil spr. thans zijn aandacht wijden, doch zonder daarbij „woest geleerd” te worden:

Reeds de oude Hellenen kenden de waarde van het Recht, wortelend in het menselijk gevoelsleven. Van iemand, die zich gedragen had op een wijze, die hun gevoel bevredigde, zeiden zij: *kata kosmon*, hij heeft gehandeld volgens de wereld-orde, waaronder dan verstaan werd die hogere orde, welke haar oorsprong vindt in de behoeften van het gemoed.

Spr. stelde zich vervolgens de vraag, of er iets van dien aard aanwezig is in het Nederlandsch-Indische Recht van den tegenwoordigen tijd.

De historische ontwikkeling van dit Recht na gaande, wees spr. in de eerste plaats op de adat, het Recht van de inheemsche bevolking, waarin men telkens op elementen van die hogere orde stuit. Dit adat-recht wortelt diep in het gemoedsleven, en het eischt vaak gehoorzaming in strijd met alles wat nuttig, praktisch en voordeelig is. Spr. noemde als voorbeeld het streng verbod van den handel in padi, zooals dat geldt in sommige streken van Palembang, op Bali en Celebes. Voorts de belemmeringen, welke de adat aan bepaalde grond-transacties in den weg legt, en ten slotte de sterke gevoelsargumenten, die bij de benoeming van volkshoofden een beslissende rol spelen.

Bij dit alles, en nog honderd andere zaken in het inheemsche volksbestaan, wordt elke handeling bestuurd door een hoogere orde, waarin religieuze en andere geestelijke factoren de voornaamste drijfveren zijn, en een macht ontwikkelen, die het handelen naar praktische en economische opvattingen volkomen kan verhinderen.

Op het oudste Recht van de inheemsche bevolking volgt chronologisch het Recht uit de dagen van de Oost-Indische Compagnie. Spr. wees in dit verband op de groote verdienste van Prof. Van Kan, die van het Compagnies-Recht een grondige studie maakte, en daarbij de eerste was om de groote beteekenis van dit Recht op zijn juiste waarde te schatten.

Ten onrechte begint de studie van het Indisch Recht bij 1815, het jaar van het eerste Regeerings-Reglement. Ten onrechte, aldus spr., omdat het dieper inzicht in de rechtsverhoudingen ontbreekt, zolang men geen kennis draagt van de praktijk, de beginselen en begrippen der rechtsbedeeling uit den tijd der Oost-Indische Compagnie. Batavia zou waarschijnlijk honderd jaar vroeger een begin van zelf-regeering hebben gekregen, de voornaamste Indische Staatsinstellingen zouden zich vermoedelijk geheel anders hebben ontwikkeld, en de staatsrechtelijke positie van de Indische Departements-hoofden zou wellicht reeds lang tot een gelukkige oplossing zijn gebracht, wanneer men de kennis van het Compagnies-recht in latere tijden niet dom-weg had verwaarloosd.

In de negentiende eeuw werd hier alles gesloopt wat de Compagnie in vroeger eeuwen had opgebouwd. Het historische Kasteel van Batavia werd met den grond gelijk gemaakt, doch in Zuid-Afrika ziet men daarentegen, dat het Compagnies-kasteel, in 1676 te Kaapstad gebouwd, in al zijn luister werd gerestaureerd. In Indië heeft men verzuimd, aandacht te schenken aan de aarbidwaardige, ontzag-inboezemende en aanhankelijkheid-wekkende instellingen van den ouden tijd, terwijl men elders die fout bijna overal vermeed.

Ieder erkent de groote macht van de traditie in de Engelsche staats-inrichting, ieder beseft de sterke gevoelswaarde van een regeering door het Huis van Oranje, en ieder ziet in, dat een nieuwe rechtsorde, die zich alleen zou richten op al wat nuttig, praktisch en voordeelig is, tegen die oude, in het volksgemoed wortelende rechtsbegrippen niets zou kunnen uitrichten.

Doch in Indië ontbreekt dat besef. Zoo vernietigde de Bestuurshervorming in 1925 zonder eenig historisch inzicht vele territoriale grenzen, die in het volksleven beteekenis hadden, omdat zij reeds getrokken waren door de Oost-Indische Compagnie, en aan de oudste Residenties op Java het aanzijn gaven.

Spr. memoreerde vervolgens, dat Van Hoëvell in het midden der vorige eeuw de eerste man is geweest, die den strijd aanbond voor het herstel van oude, beproefde instellingen, voor de erkenning van de poëzie in het Recht, en tegen de voortzetting van een rechtsbedeeling, die zich uitsluitend instelde op eischen van al hetgeen nuttig, praktisch en voordeelig is.

Ten slotte wijdde spr. zijn aandacht aan de jongste rechtsvormen in Indië, welke hun oorsprong vinden in het Regeerings-Reglement van 1815. Spr. vroeg zich af, in hoeverre men ook in dit nieuwe Recht nog poëzie kan vinden, en het antwoord hierop gaf spr. in den vorm van een voorbeeld.

Iedereen kent hier, aldus spr., het stelsel van „trouwen met den handschoen”. In het Indisch Burgerlijk Wetboek is dit bekende gebruik echter zoo juridisch vastgelegd, dat het volmaakt onherkenbaar is geworden voor ieder, die niet terdege geconft is in de geheimen van de rechtswetenschap.

Een ander sprekend voorbeeld vindt men in de rechtsbedeeling voor Europeanen. Volgens de In-

dische Staatsregeling mag dit recht niet gegrondvest zijn op de speciale behoeften van den Europeanen in de tropen: neen, het moet daarentegen zooveel mogelijk in overeenstemming zijn met de rechtsbedeeling van den burger in Nederland. Waarom? Omdat het nuttig, praktisch en voordeelig is, aldus spr., dat de vele uitgezonden juristen hier in Indië rechtskundigen bijstand verlenen op dezelfde basis als in Nederland! (*Gelach*).

Ik kan mij voorstellen, zoo eindigde spr. zijn betoog, dat iemand nu zal zeggen: die Professor uit Holland wil blijkbaar de wijzers van den tijd terugzetten; bijgeloof en sentiment herstellen, waar die eigenschappen overwonnen zijn door het nuchter verstand.

Spr. zou een dergelijke opmerking met drie vragen willen beantwoorden:

In de eerste plaats, of het rationalisme van de negentiende eeuw niet de meening huldigde, dat de religie ten doode was opgeschreven?

Vervolgens of de tegenwoordige juridische beslechting van internationale geschillen niet in zeer hoge mate rekening moet houden met gevoelskwesties tusschen de verschillende volkeren?

En ten slotte, of men er inderdaad iets minder van zou worden, wanneer sommige belangrijke onderdeelen van het Recht — b.v. de huwelijkswetgeving — zouden worden ingelascht in den samenhang der hogere wereld-orde?

De ontwikkeling van het Indisch Recht in dien zin zou hier ongetwijfeld een eigen Indischen weg moeten bewandelen, en in de studie van het Recht moge dan een ruime plaats worden toegewezen aan de dingen, die voor het gevoel van zooveel gewicht zijn. Wel wordt de taak hierdoor verzaard, doch tevens wordt zij schooner en hooger.

Met deze woorden besloot Prof. Van Vollenhoven zijn voordracht, welke vervolgens met een krachtig applaus werd beloond.

Anderhalve eeuw journalistiek in Suriname.

Op de tentoonstelling „Boek en Krant” op de Indische Tentoonstelling in Den Haag hebben wij een viertal der oudste bladen van Suriname ter bezichtiging neergelegd. Naar aanleiding hiervan willen wij een en ander uit de geschiedenis van de Surinaamsche Pers mededeelen.

Van de Nederlandsche koloniën bezit Ned.-Indië het voorrecht de oudste krant te hebben gehad, waar 7 Augustus 1744 de eerste krant „de Bataviase Nouvelles” verscheen. Suriname is de tweede in de rij en wel met de „Weeklijksche Woensdaagsche Surinaamsche Courant” van 10 Augustus 1774 (niet 1794 zoals de dagbladen ons dezer dagen hebben bericht), dan volgt St. Eustatius met „The St. Eustatius Gazette” van 1789. In de Kaapkolonie verscheen de eerste krant op 16 Aug. 1800: „de Kaapsche Stads Courant en Afrikaansche Berigter”, drie jaren voordat de kolonie voor de 2de maal onder gouverneur Janssens onder Nederlandsch bestuur kwam. In 1793 verschijnt bij J. C. de la Coste te Stabroek in Demerary een „Advertentieblad, Courant van Essequibo en Demerary”.

Dan volgt Curaçao met „The Curaçao Gazette and Commercial Advertiser” op 11 December 1812, van 4 Maart 1816 af in het Hollandsch verschenen als de „Curaçaosche Courant”, welken titel zij heden nog draagt.

Grondlegger van de Surinaamsche journalistiek was mr. W. J. Beeldsnijder Matroos, secretaris van het College van Kleine Zaken, die gouverneur Nepveu bereid vond een privilege te verlenen voor de stichting van de eerste drukkerij in 1772.

Onder de spreuk: „Justitia Pietas Fides”, het motto der kolonie, verscheen dan op 10 Augustus 1774 het eerste blad in Suriname, een gebeurtenis van beteekenis in het leven van onze voorouders aldaar.

Het blaadje was in 4° postformaat van vier bladzijden, elk in 2 kolommen verdeeld. Het voorblad, dat onder het glas van de vitrine moeilijk te lezen zal zijn, luidt als volgt:

Ao 1774
De Weeklijksche
SURINAAMSE
Van den

PIETAS
FIDES.
JUSTITIA

No. I.
Woensdaagsche
COURANT.
10 Augustus.

OPDRACHT VAN DEN UITGEEVER.

Zie hier dan goedgunstige Leezer het eerste Blad, bij wijze van Courant, 't welk in deze Colonie van Suri-

VOOR AL UWE REIZEN	
Reisbureau LISSONE N.V. AMSTERDAM Leidschestr. 5	Reisbureau LINDEMAN N.V. DEN HAAG Groenmarkt 22 5033 en elders
- N.V. Ned. Ind. Reisbureau LISSONE-LINDEMAN -	
BATAVIA-CENTRUM: Rijswijkstraat 2 GENUA Uff. Informazioni C. I. T. Stazione P. Principe	SOERABAYA: Simpang 4 PARIJS „EXPRINTER” 26 Avenue de l'Opéra
Dam 10	Boulevard Dugommier 61 MARSEILLE

naamen gedrukt zijnde, 't Daglicht komt te aanschouwen; een Werk, 't geen mogelijk voor mij, door andere, zints lange zoude zijn ondernoomen geweest wanneer de Zwaarigheden, altoos omtrent het admitteeren eener Drukkerije in Reflexie gekoomen, eerder weg geruimt waaren geworden; alzoo men reeds onder de Regeering van wijlen den heer Gouverneur MAURICIUS, daarover heeft beginnen te denken; doch dit nu door de Medewerking, teffens, van den teegenwoordigen Regeerende Heer Gouverneur JAN NEPVEU tot zoo verre zijn beslag gekreegen hebbende, en dat ik, vervolgens mijne Suppliques, gepresenteert aan Haar Ed. Groot Achtb. de Heeren Directeuren, alsmeede aan den Ed. Hove van Politie en Crimineele Justitie deezer Colonie, goedgunstiglijk geappointeert zijn geworden, en dienvolgens met een Privilegie van 25 Jaaren begunstigt. Zoo is het, welmeenende Leezer, dat ik niet heb willen afzyn, omme zoo veel mogelijk, 't nut en gemak, eener Drukkerije, aan een yder te doen blijken, en dus met deeze onderneeming te beginnen, in hoope het mij mooge gelukken, om door de hulp en gunstige handbieding, van kundige Liefhebbers, den Leezer altoos naa zijn genoegen te kunnen voldoen.

Dusdan bedankende, den gene, die zig bij Inteekening wel hebben willen verbinden, omme een jaarlijks Exemplaar te zullen neemen, en dezelve als de grondleggers van dit Werk ben considereerende; zoo is het, dat ik als noch, gelijk bij mijn reeds gedivulgeerd Advertissement gedaan hebbe, en waar aan ik mij korthedshalve Refereere, als kundige Liefhebbers verzoekte, omme zooveel mogelijk te Contribueeren, 't geen eenigzints tot in standhouding deezer kan dienen; en teffens tot Nut en Vermaak der gene die dezelve zullen willen Leezen; aan wien te gelijk verzoekte, alle Feilen, tenminsten in den beginne, met een gunstig oog te willen passeeren en mij, derzelve Remarques en Consideratien op een of andere manier te doen geworden, dewelke altoos met erkentnisse zullen worden aangenoomen. Vaart wel.

Mr. W. J. Beeldsnijder Matroos.

Gedrukt te PARAMARIBO, ter Geprivilegeerde Societeits en Lands Boekdrukkerij.

De inhoud bestaat hoofdzakelijk uit buitenlandsche berichten, waarvoor in die woelige dagen de stof in ruime mate aanwezig was en die vermoedelijk uit Amerikaansche bladen getrokken werd. Er is weinig plaatselijk nieuws in opgenomen, alleen een en ander over de havenbeweging. De advertenties zijn voor de studie van den plaatselijken toestand zeer leerzaam.

De spreuk „Justitia Pietas Fides” (gerechtigheid, vroomheid, geloof) wordt in 1775 door het wapen der Surinaamsche Societeit vervangen. Op 5 Januari 1792 verschijnt zij als de Surinaamsche Courant, thans gedrukt ter geprivilegeerde drukkerij van de wed. J. Tresson jr. De kop draagt het wapen der kolonie, dat is het wapen van Amsterdam en het zeilende schip, waarnaast de letters S. S. (Societeit van Suriname). De schildhouders zijn een Indiaan en een Boschneger.

In het eerste jaar der Bataafsche vrijheid verschijnt zij met de spreuk: „Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap”, als „Bataafsche Surinaamsche Courant”, gedrukt in de eerste door de Edele Directie en 't Land geprivilegeerde drukkerij van de wed. J. Tresson, in huur bij W. P. Wilkens. Ook had Nicolaas Vlier, later diens weduwe, een tijd lang de drukkerij in huur.

In 1804 tot en met 14 April no. 29 luidt de spreuk op den kop:

„Te weten hoe het elders gaat

„Voedt den Geest en stut den Staat”.

en van 18 April no. 30 lezen wij:

„Der waarheid toegedaan en van partijzugt vrij”.

Na den val van de Bataafsche Republiek krijgt zij den naam van „Binnenlandsche Surinaamsche Courant” en voert opnieuw het oude wapen.

De kolonie valt op 30 April 1804 in handen der Engelschen. Nu verschijnt no. I op 3 Juli 1804 in 2 talen, Engelsch en Hollandsch en heet zij weer „Surinaamsche Courant”.

Het blad was niet zonder mededingster gebleven, daar in 1785 verscheen „De Surinaamsche Nieuwsvertelde” met het wapen van Suriname, uitgegeven bij W. H. Poppelman, ter geprivilegeerde Drukkerij der Edele directie en 't Land. Zij bleef tot 1793 bestaan in groot en klein formaat.

Had Nederland zijn „Gazette de Hollande”, die reeds van 1677 dagteekent en in 1911 weer werd opgericht, Suriname kreeg op Lundi 31 Janvier zijn „Gazette de Surinam” op 4 bladzijden in kwarto formaat gedrukt, a Paramaribo par Charles Broun.

Het Engelsche blad „The Surinam Gazette” verdween gelijk met het ophouden van het Engelsche tusschenbestuur.

Van anderen aard dan de „Weeklijksche Woensdaag-

H. BONEFAAS
 Batavia - Bandoeng
 Den Haag, Plein 18

5282

Bij vertrek naar **INDIË?** Bij aankomst in **HOLLAND?**

Tafeldamasten - Bedlinnen - Badgoederen
 & Huishoudd. Lingerie - Heerenondergoed. &
INDISCHE UITZETTEN vanaf / 100.—

OUDE JENEVER

DE PAPEGAA

VAN BERCKEL & Co., Dofft

5590

UITZENDING VAN DINERS

L. S. Stelt U prijs op een goed bereid diner?
 Bestelt Uw maaltijden dan bij: 5297

FIRMA H. J. LOS Telefoon 556389
 b. g. g. 555345

waar alles met eerste klas ingrediënten wordt bereid.
 — Berkenboschblokstraat 2, Scheveningen —
 Vluge bediening. Concurrerende prijzen.

Abonneert U op:
 en
Adverteert in:

Het Katholieke Dagblad van
 den Haag en Omstreken

DE RESIDENTIEBODE
 TORENSTRAAT 27 — DEN HAAG
 Telefoon 116120 5394

OPBEET MET DE OUDE SLEUR
VERMAAKT MET

UW INTERIEUR

5125

Leden van „Oost en West”
 Het aangewezen adres voor Uw

MEUBILEERINGEN
 is **H. MEULDIJK**
 Den Haag, Apeldoornschelaan 24—34
 Telefoon 391872 5330

Alles prima eigen stoffeerwerk
 met garantie

Steeds de grootste sortering voorradig

sehe Surinaamsche Courant” en „Surinaamsche Nieuwvertelder” waren de „Surinaamsche Spectator” — omstreeks 1787 ook bij de wed. Tresson jr. uitgegeven — en de „Nieuwvertelder of zamenspraak tusschen Louw en Krelis”, welke omstreeks 1796 bij Hendrik Schouten uitgegeven werd. Deze beoogden critiek op de plaatselijke toestanden. Tegen de eerste werd een klacht ingebracht dat het „er zijn werk van scheen te maken, om, onder hoezeer quasie bedekte termen, egter duydelyk genoeg, personen van rang te denoteeren, omtrent deze hatelijke comparatie te maken welke in alle opzichten onbetamelijk waren.” De uitgeefster werd „strengelyk gewaarschuwd”. Ten slotte verbood gouverneur de Friderici de uitgave op grond, dat zij „tendeefde om de vriendelijke ommevang en eenigheid onder de ingezeeenen dezer kolonie te verminderen en partijzucht, laster en wrevel te weege te brengen tot werkelijk nadeel van de goede orde en het publiek belang”.

Nog willen wij melding maken van de „Surinaamsche Courant en Algemeene Nieuwstijdingen” onder de Bataafsche Republiek, welke boven den titel in groote letters het devies: „Vrijheid en Gelijkheid” voerde, alsmede van de „Saturdagsche Courant van nieuws, smaak en vernuft” in 1794.

De journalistiek heeft zich in Suriname slechts langzaam ontwikkeld, waartoe in niet geringe mate de strenge censuur — vooral onder den Proc. Generaal De Kanter — en het dagbladzegel, dat in 1865 werd afgeschaft, heeft bijgedragen. Daarna rezen de dagbladen uit den grond en lang is de lijst van degenen welke verdwenen zijn. De lijst van alle in Suriname verschenen bladen, welke wij hebben samengesteld, bevat bijna 80 namen. Heden ten dage verschijnen er nog een 20-tal in de kleine samenleving.

Aan persdelicten heeft het Suriname ook niet ontbroken. Zoo werd de „West-Indiër” in 1864 voor 3 maanden geschorst, omdat het „sedert eenigen tijd onware, beleedigende en hatelijke artikelen tegen het wettig gezag bevat”. In 1871 werd de redacteur F. W. Determan tot 18 maanden gevangenisstraf veroordeeld, maar na ruim 2 maanden schonk de gouverneur hem zijn straf kwijt. Naar aanleiding van 't oproer van Mei 1891 werd tegen 't blad „De Volksbode” een vervolging ingesteld, welke eindigde met veroordeeling van drie der uitgevers tot gevangenisstraf.

In September 1913 had een vervolging tegen den redacteur van „De West”, den heer Kraan plaats, die wegens beleediging van gouverneur van Asbeck tot 3 maanden gevangenisstraf veroordeeld werd, welke deze hem dadelijk na de uitspraak eigenér beweging kwijt schold.

Minder goed verging het den redacteur van het nieuwsblad „Suriname”, het Statenlid P. A. May, die wegens beleediging van gouverneur van Heemstra veroordeeld werd en zijn kerkerstraf niet ontkwam. Of deze politiek verstandiger was, dan die van gouverneur van Asbeck kan worden betwijfeld. De heer May richtte daarna in 1929 een ander blad op „De Banier van Waarheid en Recht”.

Evenals in Suriname had de uitgever van de krant in Demerary een 9-tal jaren na haar oprichting een delict. Op 22 Maart 1806 verscheen er in de „Essequibo and Demerary Gazette” een brief, luidende: „To Mr. Volkerts, Printer.

I am directed by the Governor to inform you that His Excellency has seen with much displeasure some illiberal and ill-natured reflections and paragraphs which have lately appeared in your weekly paper. As they can have no other tendency than by exciting irritation and animosity among the inhabitants, to disturb the tranquillity of this Colony, His Excellency expects you will conduct your publication with more propriety in future and thereby prevent the necessity of a more severe correction. You are required to publish this Reprimand in your next paper.

King's House Stabroek.
 March 21, 1806.

C. T. Tinne.
 Government Secretary”.

Blijkbaar had hier de uitgever wel den geest gevoed — hoewel niet goed — doch niet den Staat gestut, zooals zijn collega in Suriname enkele jaren tevoren als lijfspreuk had. Doch het moet gezegd worden, dat het Engelsche Bestuur in Demerary, door zijn Nederlandschen Gouvernements-Secretaris, een netten brief liet schrijven, welke ongetwijfeld een goede uitwerking zal hebben gehad.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Het kerkhof Tanah Abang te Batavia.

Waar het nageslacht zich voor schaamde.

Onder het vele, wat te Batavia tot ons spreekt van voorbijgegangene dingen, behoort ook de groote Europeesche begraafplaats op Tanah-Abang. Het kerkhof zelf dateert reeds van 1797, doch het schijnt wel, dat reeds vóór dien tijd hier enkele personen hun laatste rustplaats hebben gevonden. Het land behoorde aan den rijken Willem Vincent Helvetius van Riemsdijk, die het in genoemd jaar aan de stad Batavia afstond, zoo lezen wij in „de „Indische Courant”.

Het kerkhof heeft een overdekte entree in den vorm van een hal. Al dadelijk wordt hier het oog

van den bezoeker getroffen door de groote, gebeeldhouwde grafzerken, die in de wanden dezer hal zijn gemetseld op de manier van paneelen. Ook doen ze denken aan affiches; in elk geval is de gedachte aan grafsteden hier vrijwel verloren gegaan. Deze groote zerken zijn alle van Cormandelsteen en werden vandaar geïmporteerd, geheel of gedeeltelijk bewerkt. De Compagnie immers had op de kust van Cormandel steenhouwerijen, waarvan men de voortbrengselen nog overal op Batavia aan kan treffen.

Er zijn ware meesterstukjes van steenhouwerkunst onder. Wij wijzen bijvoorbeeld op den grafsteen van den gouverneur-generaal Van Imhoff en die van enkele mindere goden uit den Compagnietijd. De verzameling is namelijk ietwat bont. Naast de zerken der hoogste dienaren der Edele Compagnie treft u als een sinistere grap den aanblik van Jan Harris van Amsterdam, die zijn loopbaan als ziekenvader en doodbidder begon, later broodbakker werd (een winstgevend vak in Oud-Batavia) en eindigde als een toean besar met veel geld. Op den steen prijkt dan ook het hoog-adelijk wapen der Harrissen in volle glorie, even goed als dat van Van Imhoff, (die tenminste een echte baron was).

Jonathan Michielsz., een Mardijker, die zijn geld verdiende met de exploitatie van de vogelklip Kalapanoenggal en dus eetbare nestjes verkocht, voert op zijn steen een wapen met een berg en een zwaluw. Bij de Buitenkerk ligt de zerk van Rachel Titise, huisvrouw van Titus Anthonys, die volgens hun nog aanwezig testament geen van beiden konden schrijven en ook niet rijk waren. Toch prijkt de steen met een reusachtig gekroond monogram. Beiden waren volbloed Bengaleezen en getroosten zich veel geldelijke offers om de Titus Anthonysgracht naar hen te doen noemen. Omvangrijke gesteenten zijn ook gewijd aan onbeduidende figuren als een zekeren „vaandrik” van een compagnie der Oostzijdsche burgers, van wien met boekhoudersnauwkeurigheid wordt vermeld, hoeveel jaren, maanden en dagen hij wel heeft geleefd. Ook hier zijn weer de oudste steenen de meest waardevolle; een steen als die van Athonie Caen, overleden 1648, en die van Jacques de Bollaen van 1684, zeggen ons andere feiten, die helaas te weinig bekend zijn.

Er is tamelijk zonderling met deze steenen geleefd, zooals bijna vanzelf spreekt in het Batavia der Compagnie en dat der 19de eeuw. Oorspronkelijk lagen deze zerken alle in de Hollandsche Kerk, die gelegen was aan het Stadhuisplein, doch waarvan niets meer is te vinden. Niet alleen dat men zijn graf gedekt wilde zien met een gebeeldhouwden sluitsteen, men wilde ook in de kerk begraven worden.

Het heeft zeer veel moeite gekost, dit gebruik te doen verdwijnen, evenals trouwens in Nederland. Bij de afbraak der Hollandsche Kerk zijn een aantal steenen overgebracht naar het kerkhof Tanah-Abang en gelegd aan de achterzijde van het kerkhof, waar men ze thans nog in een lange rij kan vinden. Onder sommige daarvan bevinden zich nog heden kelders, zooals onder den steen der familie Van Riemsdijk, Canter Visscher en andere. Soms worden daar nog lijken bijgezet.

De meerderheid dezer steenen echter dekt graven van personen, die niets te maken hebben met degenen, wier namen op de steenen zijn gebeiteld en het doet dan ook vreemd aan, op deze oude steenen frissche bloemkransen te zien liggen.

Een groot aantal steenen echter, en daaronder juist de oudste en merkwaardigste, achtte men destijds niet waardig, naar Tanah-Abang te worden overgebracht. Men stelde zich voor: de zerk van Van Imhoff, van Michel Westpalm van Ameland, van De Bollaen en van Caen, van Abraham Patras, oud G.-G., al die gedenkstukken werden ergens nergesmeten op een terrein, waar omstreeks 1850 ds. Van Hoëvell ze ontdekte. Die zorgde er toen voor, dat ze naar Tanah-Abang werden gebracht en voor vernietiging behoed. Nochtans heeft men later den grafsteen van Abraham van Riebeeck, zoon van den stichter der Kaapkolonie en oud-gouverneur-generaal, gevonden in den paardenstal van een wagenverhuurderij!... In den vloer van den paardenstal, geachte lezer.

Het nageslacht heeft zich min of meer geschaamd over dit alles en er op zijn manier zorg voor gedragen, dat de steenen niet meer konden verloren gaan. Men heeft ze netjes naast elkaar in den muur geplakt. In artistieke wanorde overigens, zooals wij boven reeds aanstipten. Men is zelfs zoo zorgzaam geweest om boven de steenen nog kleine porceleinen naamplaatjes te doen aanbrengen, die den naam dragen van de oorspronkelijke hoofdpersonen in deze macabere klucht. Ook dit zou getuigen van eenige piëteit, wanneer men zich niet in enkele gevallen had vergist en de plaatjes verwisseld had! Alsof de duivel er bij betrokken was!

Tanah-Abang is natuurlijk een Indisch kerkhof en ieder weet, welk een groote plaats de graven innemen in het leven van Indische families. In dit opzicht maakt ook Tanah-Abang geen uitzondering: er is dag aan dag bezoek van tallozen, die hier hun dierbaren hebben liggen, en de bloemenhandel floreert navenant.

Kleding Meubelen Tapijten enz.
 in 12 MAANDEN zeer discrete behandeling
 DE CENTRALE WAREN MAGAZIJNEN
 N.Z. VOORBURG WAL 312 - AMSTERDAM
Roos & van der Kolk
 GED. BURG WAL 45 DEN HAAG

5029

Ook zijn er vele oude, verlaten graven, waarnaar niemand meer omkijkt. Daaronder zijn enkele historische uit den Engelschen tijd, zooals dat van mevrouw Raffles, vlak bij den ingang, dat ligt op een achthoekig bordes, waarvan de treden afkomstig zijn van de meergenoemde Hollandsche kerk. Ook liggen in de nabijheid van dit graf andere bekende personen uit die periode, onder andere John Casper Leyden M.D., die gestorven is twee dagen na den val van Mr. Cornelis, zooals het opschrift vermeldt, en die een toonbeeld van alle menselijke deugden geweest moet zijn, volgens dit opschrift.

Maar de groote attractie van Tanah-Abang als kerkhof, is de legendarische figuur van Kapitein Jas. Vlak bij den ingang zal men een oud, van baksteen gemetseld graf vinden, dat geheel is overwoekerd door de luchtwortels van een grooten boom. Alleen de voorzijde van het oude grafje is nog zichtbaar; voor de rest ligt het geheel verborgen in den boom. Men heeft daar een marmeren naamplaat op aangebracht, dragende den naam „Kapitein Jas”. Daarmede is deze mystieke figuur dus een gevestigde persoonlijkheid geworden. De boom hangt vol kransen in de bekende metalen doozen met glas, zelfs tot hoog in de takken, terwijl ook aan den voet ontelbare restanten van bloemoffers en andere offeranden liggen.

Wie iets verlangt van Kapitein Jas, begint, naar het schijnt, met een bedevaart naar het graf en deponeert daar een bloemtuil, natuurlijk onder het uitspreken van den wensch. Gaat die wensch dan in vervulling, dan volgt de blijvende beloning voor den ijdel, ouden militair in den vorm van een meer substantieele hulde, bijvoorbeeld een metalen krans in een doos. Er zijn er bij, verroest en verweerd van ouderdom; er zijn er ook, frisch als de dag van gisteren. Een derde stuurman van de K.P.M., echte Hollandsche jongen, die gezakt is voor zijn examen voor tweede, vertelde mij met een soort van spijt, dat hij niet geluisterd had naar den raad van een dame, die hem den weg van Kapitein Jas had gewezen. En deze vereerder van Kapitein Jas is een moderne Europeesche, die tenist en bridget en de film bezoekt en er precies twee kinderen op na houdt. De opzichter van het kerkhof zal nooit het graf naderen dan met den hoed in de hand. Met Kapitein Jas valt niet te spotten!

Wij hebben vroeger in deze serie causerijen verteld van de Buitenkerk en het daaromheen liggende zoogenaamde Jassenkerkhof. Deze naam schijnt te zijn ontstaan door de aanwezigheid van houtstapelplaatsen daar in die buurt, welk afkomstig was van Tjiasem. Nog heden zijn deze houtwerven daar te vinden. De brug over de kali bij de kerk heet de Jassebrug, het kerkhof heette het Jassenkerkhof. Het is duidelijk, waar deze namen vandaan komen, vooral als men bedenkt hoe wonderlijk onze vadersen omsprongen met het Maleisch. Pinangia wordt Financiestraat; Pabejan wordt Paap Jan; Paggerman, enz. Zoo wordt Tjiassem Jasem en komen de soldaten en matrozen van de Compagnie er toe het kerkhof te betitelen met den naam Jassenkerkhof en den geest van dat kerkhof met dien van kapitein Jas. Geen droeviger plaats dan dat oude kerkhof van kapitein Jas, waar deze arme kerels jaarlijks bij honderden en soms zelfs bij duizenden onder den grond werden gestopt. Dat was „verhuizen naar Kapitein Jas”.

En nu is het wel merkwaardig, dat dit kerkhof van Kapitein Jas later het bijzondere kerkhof der Mardijkers is geworden. Dit waren vrijgelaten slaven, die hoeden en schoenen droegen en zich Christenen noemden. De meesten van hen zijn opgelost in de Inlandsche bevolking, maar anderen hebben zich aangepast aan de Europeesche samenleving en hun nakomelingen bestaan nog heden. Terzelfdertijd, dat men ophield met begraven op het Jassenkerkhof, werd ook de Hollandsche kerk afgebroken en de nieuwe begraafplaats Tanah-Abang in gebruik genomen. Uit alles blijkt echter, dat de tegenzin om zich daar te laten begraven, vooral onder de Mardijkers, zeer groot was. Men wenschte Kapitein Jas getrouw te blijven.

En nu schijnt het (en ook de beste kenner van Batavia, dr. E. de Haan, is die meening toegedaan), dat kapitein Jas is meeverhuisd naar Tanah-Abang. Wat oorspronkelijk niet anders was dan een ruwe

soldatengrap, zooals men er nog dagelijks kan hooren lanceeren, werd door den slecht met humor bedeeiden Mardijker als ernst opgevat, met het gevolg, dat de denkbeeldige figuur van kapitein Jas werd belichaamd in den vorm van een op Tanah-Abang aanwezige oud graf van een of anderen langvergeten persoon, die daar met toestemming van een der achtereenvolgende eigenaars vroeger werd begraven. Want dat er ooit een kapitein Jas zou hebben bestaan, ook al komt die familienaam voor onder Nederlanders, is zeer te betwijfelen.

Hetzelfde verschijnsel doet zich voor bij het Heilige kanon. Wie dit kanon ziet, kan zich voorstellen onder welk een stroom van ruwe grappen het sluitstuk zal zijn gegoten. Een echte „joke” van den vaderlandschen smid en gietersbaas. Nochtans komt daar het Oosten, met zijn zoo geheel andere georiënteerdheid op het gebied van sexueele zaken, en zinkt in bijgeloovige vereering op de knieën voor datgene, wat niet anders is dan een Westersche vulgariteit van de laagste soort!

En op die manier kan men soms een antwoord krijgen op de vraag, welken indruk wij, Westelingen, met onze faits et gestes op het Oosten maken. Dat antwoord stemt soms werkelijk tot opperste verbazing.

Het Indische Postwezen in vroegere eeuwen.

Voor een volle zaal hield Woensdag 21 Sept. j.l. de heer P. C. Korteweg, hoofdredacteur van „De Philatelist”, in de groote aula van de Kon. Vereen. „Koloniaal Instituut” te Amsterdam een voordracht met lichtbeelden over bovenstaand onderwerp. Na een inleidend woord betreffende de oorzaken, die leidden tot de oprichting der Vereenigde Oost-Indische Compagnie in 1602, alsmede over de inwendige organisatie van dit geweldige lichaam, ging spreker over tot de behandeling van het postwezen sedert de twintiger jaren der 17e eeuw.

Met vele citaten uit oude plakaten, resoluties en ordonnanties in het smeugste Oud-Hollandsch tooverde spreker, mede met behulp van een keur van lichtbeelden, zijn aandachtig gehoor de ontwikkeling van het postwezen in woord en beeld voor den geest. Het brievenvervoer geschiedde eerst „gratis ofte voor niet”, alleen zij, die „uyt eygen vryen wille yets” begeerden te geven, konden hun fooi „in een bosse stecken”, waarvan de opbrengst voor de helft aan de armen te Batavia ten goede kwam en voor de andere helft aan den deurwaarder van den Raad van Justitie, die de brieven verzorgen moest, doch zich spoedig van de zaak afmaakte. Gebrek aan leiding van overheidswege leidde tot het „ten toon hangen” van de aangekomen brieven in „herbergen, croegen ende cuffen, om de luyden die naer haer brieven willen vernemen daer mede in te trekken ende tot onnodige kosten ende debouche te brengen.” In 1660 grijpt dan de overheid in en wordt aan het postwezen op de groote vaart meer en meer aandacht geschonken.

Het porto op de binnen-Indische brieven wordt in de 17e eeuw met specerijen gehonoreerd en uit het dagboek van het Casteel Batavia worden meerdere fraaie stukken voorgelezen over presentjes van „5 pond fooley, 8 pond nagelen en 12 pond noote miscaaten” voor het overbrengen van „cleene briefjes”, zoowel als van „extense en voorname” brieven. De voornaamste postgeling is die van 1788, door den heer Korteweg in het Koloniaal Archief te Den Haag na veel zoeken teruggevonden. Verder werden behandeld de Fransche tijd, 1808—1811, waerde compagnie-stempels met hun monogram V.O.C. een strijd voerden tegen de stempels met de initialen van Koning Lodewijk Napoleon en ook de tijd der Engelsche Tusschenregering van 1811—1816, toen Engelsche stempels (Java General Postoffice Batavia e.d.) naast de oude compagnie-stempels werden gebezigd.

De laatst behandelde en interessante periode was die der „overland mail” van 1837, in welke de brieven onder de grootste moeilijkheden in kisten van Alexandrië over land naar Suez werden vervoerd, welke dienst aanleiding gaf tot de oudste postzegels ter wereld ad f2.16 en met welke route de vervoertijd van 6 maanden rondom de Kaap tot 60 dagen werd teruggebracht.

Met een woord van opwekking tot bezoek aan de historische-postale tentoonstelling in het Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, die geopend blijft tot 1 October a.s., besloot de heer Korteweg zijn rede.

Een hartelijk applaus na het uitspreken van de voordracht getuigde van den dank en belangstelling van de groote schare toehoorders voor deze ongetwijfeld hoogst interessante lezing over een tot voor korten tijd totaal vergeten en toch zoo belangrijk sociaal probleem onzer voorvadersen.

Iederen Woensdag Luchtmail naar Ned.-Indië!

Boekaankondiging.

Prof. dr. L. Knappert, *Geschiedenis van de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden in de 18de eeuw met 2 kaarten en 4 platen.* 's Gravenhage Martinus Nijhoff 1932.

„Ter beoordeeling” werd dit lijvige boekwerk aan onze redactie toegezonden. Hier doet zich een eigenaardig geval voor. Van de in dit boek behandelde geschiedenis heeft behalve wijlen Hamelberg niemand ooit bepaald studie gemaakt. Van Grol, wiens aantekening van verschillende belangrijke feiten, St. Eustatius betreffende, waarvan hij uit oude stukken kennis kreeg, Fabius ten dienste stonden o.a. bij diens opstef over „Het muntstelsel op onze bovenwindsche Antillen” in *De Economist* van 1915, en Fabius zelf zullen wel geput hebben uit een deel der archivalia, die prof. Knappert ten dienste stonden. Uit lateren tijd heeft De Hullu losse stukken openbaar gemaakt, maar het een noch het ander lijkt op het werk van prof. Knappert, waarvan hier de vrucht wordt aangeboden.

Geen beoordeeling dus; een aankondiging gaarne; en te liever, omdat zij een aanbeveling mag zijn.

De lezers van het *Koloniaal Weekblad* zijn al eenige jaren lang van de toestanden, nooden en behoeften onzer bovenwindsche eilanden op de hoogte gehouden. Ik denk aan de uitvoerige stukken van Commentator in 1928 en aan die van den heer Menkman in de laatste jaren, terwijl deze laatste onlangs een drietal bovenwinders zelf aan het woord liet. Zoo is er bij onze lezers belangstelling ontstaan voor de drie eilanden, naar ik mag aannemen. En, naar het mij voorkomt, zit bij deze eilanden het heden aan een verder verwijderd verleden vast, dan elders het geval pleegt te zijn.

Belangstellenden in St. Eustatius, Saba en St. Martin zullen Knapperts geschiedenis dezer eilanden gaarne ter hand nemen. Niet om het boek als een boeiende roman — al komen er ook liefdesgeschiedenissen in voor — aan één stuk door te vliegen, maar toch wel om het uit te lezen, en het telkens weer eens na te slaan, wat een „algemeen register” zeer vergemakkelijkt. Bij 1781 legt prof. Knappert de pen neer, juist als de archivalia rijker beginnen te zijn. Het blijve daarbij niet.

Het „Bali-Album”, uitgave N.V. Droste's Cacao- en Chocolade-Fabrieken te Haarlem.

Met de uitgave van dit keurig uitgevoerde werk over Bali heeft de bekende Haarlemsche firma Droste ongetwijfeld velen aan zich verplicht. Voor hen, die belangstellen in onze gebiedsdeelen van „Overzee”, en hun aantal, ook onder hen, die er nooit geweest zijn, neemt gelukkig gestadig toe, biedt het een bij uitstek gunstige gelegenheid om eenige algemeene kennis te verkrijgen van een der meest belangwekkende eilanden van den Indischen Archipel en van zijne sympathie en kunstzinnige bevolking.

In zeven hoofdstukken te weten:

1. Bergen en Goden, 2. Hindoeïsme, 3. Het Kastenwezen, 4. Tempels en Priesters, 5. Doodenverreering en Lijkverbranding, 6. Het Dorp en het Waterschap, en 7. Volkskunst, vertelt de deskundige samensteller van den tekst van het album, de heer J. C. Lamster, Conservator bij het Koloniaal Instituut te Amsterdam, op populaire en zeer boeiende wijze over de bodemgesteldheid van het eiland, zijn bergen en waterschappen, over de bevolking met haar zeer eigenaardig standen- en kastenwezen, haar geschiedenis en godsdienst, haar zeden, gewoonten en beschaving, haar architectuur en kunst.

Van de hand van den heer G. S. Fernhout zijn de ruim vijftig pentteekeningen, die het werk versieren, terwijl de aquarellen, waarnaar vier groote platen en zes dozijn kleine plaatjes, voor dit album zijn vervaardigd, afkomstig zijn van denzelfden kunstenaar. Die prachtige platen en plaatjes, die bijzonder goede voorstellingen geven van het natuurschoon, de bewoners en de aan den godsdienst gewijde kunstwerken van het eiland, bevinden zich nog niet in het album, daar die uiteraard slechts verkregen kunnen worden door aankoop van de zoo gunstig bekend staande Droste-producten, terwijl het album zelf verkrijgbaar is tegen betaling van f 0.90 (na ontvangst van dit bedrag, liefst storting of bijschrijving op postrekening No. 6850, zendt de firma Droste het franco toe).

Wanneer wij nu ten slotte nog vermelden, dat de druk werd verzorgd door Joh. Enschedé en Zonen, Grafische Inrichting, N.V., te Haarlem en dus in vertrouwde handen was, dan zijn wij ervan

PRIVÉ DANSLES

5174

DANSINSTITUUT H. J. TIMMER
ARCHIMEDESSTR. 64. Tel. 337007. DEN HAAG

overtuigd, dat een ieder, die dit album koopt en met de platen en plaatjes completeert, op zeer goedkope wijze een prachtwerk over het fascinerende eiland Bali verwerft.

De firma Droste beoogt — zij erkent het eerlijk in een voorbericht — met de uitgave van dit boekwerk propagandā te maken voor hare producten, doch tevens helpt, zij daarmee opwekken en bevorderen de belangstelling in breede kringen voor ons prachtig eilanden-rijk in Azië. Dat wij dit van harte toejuichen ligt voor de hand.

Wij wenschen de firma Droste een groot succes toe met hare nieuwe, in alle opzichten uitstekend verzorgde, uitgave en zien nu reeds belangstellend uit naar de door den heer Lamster in een „Woord vooraf” toegezegde volgende publicaties over andere volken uit den Archipel.

(Men zie over dit werk ook de rubriek „Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt” in dit nummer).

Van Week tot Week.

Van Maandag 19 tot Zondag 25 September.

H. M. de Koningin opende den 20sten dezer de nieuwe zitting der Saten-Generaal met een troonrede, waarin de nood der tijden duidelijk tot uiting kwam.

H. M. de Koningin bracht Vrijdag een langdurig en zeer belangstellend bezoek aan de Koloniale Tentoonstelling alhier.

Met groote instemming dient nog vermeld, dat de Dir. van B. B. bij de behandeling der begrooting, een welverdiende hulde heeft gebracht aan het Inlandsche Bestuur voor zijn bewonderenswaardig aanpassingsvermogen aan zijn, op korten termijn, vernieuwde en verzwaarde taak.

De regering heeft den Volksraad een ontwerp voor een wegverkeersordonnantie aangeboden, met verzoek voor 1 December een beslissing te nemen. Dit ontwerp stelt o.a. de instelling van autobusdiensten afhankelijk van een officieele vergunning, bij de verleening waarvan met de reeds bestaande verbindingen rekening zal worden gehouden.

Ingesteld is de „Overdrachtscommissie”, welke ten doel heeft uitgewerkte voorstellen in te dienen omtrent de verdere overdracht van de Staats-taak op lagere gemeenschappen, d. w. z. het betrekken van de locale overheidsorganen in de uitoefening der centrale overheidsbemoelingen. Tot lid-voorz. is benoemd de gouv. van W. Java, C. A. Schnitzler, tot leden mr. W. A. H. Fuchter, adv. Decentr., mr. B. Th. A. Westerouen van Meeteren, gouv.-secr. H. J. van Mook, wnd. ref. v. d. bestuursherv., lid v. d. Volksraad, tot secr. mr. H. J. C. Buurman van Vreeden, adm. ambt. Alg. Secr. Bij hetzelfde besluit is de „Medebestuur-commissie” van haar taak ontheven.

Door den Dir. v. Onderwijs is een commissie ad hoc ingesteld om na te gaan of en zoo ja, in welken zin de vacantes der H. B. Scholen dienen te worden gewijzigd.

De regering dringt aan op efficiency bij de samenstelling van ambtelijke publicaties, welke met het oog op de tijdsomstandigheden zooveel mogelijk dienen te worden beperkt.

De Associatie van Academics heeft besloten ten aanzien van de samenwerking met andere ambtenaren-vereeningen een zelfstandige politiek te blijven voeren, doch de mogelijkheid van incidenteel overleg niet uit te sluiten.

De P. V. P. N. (Vereeniging van Inheemsche landsdienaren) heeft zich tegen elke verdere salarisvermindering verklaard. Zij besloot tot deelneming aan het georganiseerd overleg en om verder te streven naar wijziging van de ordonnantie in dien zin, dat alleen vakcentrales tot het georganiseerd overleg zullen worden toegelaten.

De Regeering heeft een verklaring gepubliceerd, welke door alle landsdienaren moet worden ondertekend, volgens welke zij zich zullen onthouden

van het voeren van propagandā, welke leidt tot ondermijning van het Overheidsgezag of ontwrichting van de openbare orde, hetzij openlijk, hetzij verborgen. Tevens moet worden verklaard, dat zij bekend zijn met de bepaling, dat wanneer aan het vorenstaande niet wordt voldaan, ontslag kan volgen. Een goed voorbeeld, waaraan men zich ook in andere werelddeelen zou kunnen spiegelen.

De dir. v. Landbouw heeft 21 dezer de suikerconferentie geopend met een inleiding in den vorm van een exposé over den stand van zaken. De departementen van landbouw en B. B. zullen zoo spoedig mogelijk hun adviezen ten aanzien van de principiele punten aan de regering voorleggen. Met de samenstelling er van is reeds een begin gemaakt.

Het consulaat van Tsjecho-Slowakije te Batavia heeft zich naar aanleiding van de door Indische schoenenhandelaren geuite vrees voor dumping door Bata tot de directie van Bata gewend in verband met het bericht dat een vrachtboot naar Batavia onderweg zou zijn, met aan boord een lading schoenen en een honderdtal verkoopers. De directie deelde mede, dat de boot bestemd is voor Calcutta (niet voor Batavia), alwaar een nieuwe Bata-fabriek zal worden opgericht. Ned.-Indië wordt door deze boot uitsluitend aangedaan op den terugweg tot het innemen van eventueele inkoopden aldaar.

De suikerfabrieken Alkmaar en Wonoredjo en Soekoredjo van de Ned. Handel-Mij. zijn tijdelijk gesloten. Het toezicht over de drie gesloten fabrieken is opgedragen aan den administrateur van de suikerfabriek Alkmaar den heer K. Meerkamp van Embden.

De president van den Int. Suikerraad, Beauduin, heeft aan de presidenten der delegaties van alle bij de overeenkomst-Chadbourne betrokken landen een telegram gericht, waarin hij hen tot een nieuwe int.-conferentie op 3 October te Brussel uitnodigt. De Londensche bemiddelaar, Perez, zal dan officieel mededeeling over het standpunt van Cuba doen.

Nog steeds gelooft men, dat het moet gelukken een basis te vinden, waarop overeenstemming mogelijk is. Maar zeker schijnt dat dan toch allerminst te zijn.

Vergevorderde besprekingen zijn gevoerd over de overneming van de boerderij Develstein bij Pematang Siantar ten behoeve van de plannen der A. M. V. J. inzake vestiging van een Europeesche kolonie in het Delische.

Van begin October af is er gelegenheid tot het verzenden van luchtpostpakketten naar Holland. De kosten bedragen voor de eerste K.G. f 17, met een aflopende schaal.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Crt.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

In het Teeken van Bali.

Er is in de laatste jaren heel wat over het eiland Bali en zijn kunstzinnige bevolking geschreven, zowel in fraaie boekdeelen, als in courant- en tijdschrift-artikels, waarop wij, zoo nu en dan ook in deze rubriek van *Het Koloniaal Weekblad*, dat altijd *up to date* tracht te zijn, met waardeering de aandacht hebben gevestigd.

Maar ons Nederlandsche volk van stoere zeevaarders heeft, van oudsher, veel meer voor allerlei sport dan voor Oostersche Kunst en belangen van Indië gevoeld. Wellicht echter, dat onder de thans zoozeer veranderde tijdsomstandigheden, waardoor ook een nieuwe tijdgeest geboren wordt, men hier in Nederland tot eigener ontwikkeling in deze beide, zoo hoogst noodzakelijke aangelegenheden, zoetjesaan, wat meer belang zal leeren stellen. Daartoe kan o.a. bijdragen het lid worden der Vereeniging „Oost en West” en het lezen van haar werkelijk in dit opzicht zeer belangrijk orgaan, zij 't ook, dat dit nog niet zóó mooi is, van vorm en inhoud, als de getrouwe, deskundige medewerkers en enkele loffelijk beginnende belangstellenden 't wel zouden wenschen.

Hoe meer, *Het Koloniaal Weekblad* lezende, leden der Vereeniging „Oost en West” telt, hoe beter ook haar orgaan zal kunnen worden.

Daartoe drage ieder lid, in eigen omgeving, het zijne bij.

En daarom verheugt 't ons ten zeerste, dat wij hier opnieuw de aandacht mogen vestigen op een pracht-uitgave Indië betreffende (men zie ook onder: „Boekenaankondiging”) n.l. het tweede „Reclameboek”, door de N.V. *Droste's Cacac en Chocolade-fabrieken*, bij *Joh. Enschedé en Zonen* te Haarlem

gedrukt, waarin door den heer *J. C. L. Lamster*, Conservator van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, op zoo uitnemende wijze, met zooveel liefde en zorg, beschreven zijn:

Landschap, Bevolking, Godsdienst, Gebruiken en Gewoonten, Architectuur en Kunst van het eiland Bali, met gekleurde plaatjes en teekeningen in den tekst, door den fijnzinnigen kunstschilder *G. S. Fernhout*, die daaraan maandenlang gewerkt heeft in hetzelfde Instituut, waar hij alle noodige gegevens voor het grijpen had.

(Dit geheel is dan ook, zoo mogelijk, nog mooier uitgevallen dan het vorige „Droste-Plakboek”. Indië in het algemeen betreffende, dat gelukkig zooveel aftrek heeft gevonden, dat er reeds spoedig een tweede druk van moest verschijnen.

De kleuren der plaatjes, vooral de grootste, zijn o.i. sprekender dan die van het eerste boek, waartoe natuurlijk ook het zonnige karakter van het eiland Bali zelf en de voorliefde zijner bevolking voor sprekende kleuren, bijgedragen hebben. Het is, evenals het vorige, een album, dat niet alleen de plaatjes plakkende en chocolade-etende jeugd interesseert, maar evenzeer hunne ouders en verwanten, te meer daar de wetenschappelijke tekst zoo lezenswaardig is, dat 't misschien dezen nog meer zal aantrekken dan de jongeren, al zijn de aardig daarin verwerkte legenden voor beiden zeer interessant.

Wij zijn dan ook overtuigd, dat dit werk véél zal kunnen bijdragen om bovengenoemden, veranderden tijdgeest opzichts Indië te helpen bevorderen en zien reeds verlangend uit naar de derde uitgave, welke, naar wij vernamen, speciaal *Java* zal behandelen. Tegen, dat de geheele Indische-Archipel aan de beurt is geweest, zal er in dit opzicht zeker wel een kentering ten goede bij het opkomend Nederlandsch geslacht hebben plaats gevonden.

Ook *Boeatan* poogt aldoor in diezelfde richting door *tastbaar* aandacht te blijven vestigen op de groote verscheidenheid Indonesische volkskunst-artikelen en in hare lokalen Heulstraat 19, te 's-Gravenhage, kleine tentoonstellingen te houden, telkens speciaal enkele technieken of landstreken betreffende. Thans is ook

Bali bij Boeatan

aan de beurt.

En juist door haar rijkdom in motieven en kleuren trekt de uitstalling voor het raam nu ieders aandacht. Vele voorbijgangers staan er bewonderend voor stil, maar helaas maken niet genoeg belangstellenden gebruik van den vrijen toegang om binnen te gaan, waar nog véél meer van dien aard te zien is.

De kleurige weefsels, vooral ook de batiks met goud overschilderd (*Prada*) doen terugdenken aan den weelderigen pracht der tooneel- en dans-kleeding van het Sockawati-gezelschap, dat ter Parijsche expositie verleden jaar zulk een enormen opgang en blijvenden kunstindruk heeft gemaakt.

Toch vernamen wij, van deskundige zijde, dat op Bali zelf nog véél kunstvoller prestaties te bewonderen vallen.

Ook de heer *Lamster* wijdt in den tekst van het *Droste-boek* een hoofdstuk — *last but not least* — aan de Balische *Volkskunst* waarin nog eens speciaal de aandacht gevestigd wordt op de *Pantja-Gind* (vijf ambachten) t.w.:

1. Ijzersmeden (*pandé wèsi*) evenals op Java, staat ook op Bali de wapensmid het hoogst in aanzien.
2. Koperwerker (*pandé singèn*).
3. Goud- en Zilvermeden (*Kamasan*).
4. Houtbewerkers en Huizenbouwers (*Oendagi*).
5. Teekenaar-Schilders (*Sangging*)*.

Schrijver vermeldt dan o.m.:

„Niet ten onrechte wordt wel de opmerking gemaakt, dat het vereenigingsleven dezer ambachtsgroepen in velerlei opzicht aan dat van het voormalige, Westersche gildewezen doet denken. Evenals de Westersche gilden de ambachten tot groeter bloei wisten te brengen, heeft ook het vereenigingsleven op Bali een gunstigen invloed op de ontwikkeling van het ambacht uitgeoefend.”

Wil men in onzen tijd, die kunstambachten in het leven houden, dan zou in die richting — zij 't dan ook op eenigszins gewijzigde manier — moeten worden gewerkt en aangewakkerd.

Hierop wees, reeds in 1915, *Prof. J. C. van Eerde*, Directeur van de Afdeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut in de door hem geschreven *Inleiding tot den Gids* voor de toen gehouden *Tentoonstelling, betreffende Oud-Javaansche en Hedendaagsch Balisch Hindoeïsme*.

Hierop hopen wij een volgende keer terug te komen, thans eindigend met een aanhaling uit het „Besluit” van den heer *Lamster* aan het slot van *Droste's Bali-album*:

„Toen in 1596, gedurende den beroemden tocht van Corn. de Houtman, de Nederlanders voor het eerst in aanraking kwamen met Javanen en Baliërs, was hetgeen men over kunst-uitingen der volken

Iederen Woensdag Luchtmail naar Ned.-Indië!

van den Archipel wist te vertellen alles behalve vleidend.***) Ook later nog, zeer langen tijd daarna zelfs, bleven waardeerende oordeelvellingen, zoowel over kunst als over volksaard en karakter tot de uitzonderingen behooren.

Het heeft eeuwen geduurd, voordat men langzamerhand begon te beseffen, dat ook hier het oude Nederlandsche spreekwoord van toepassing is: "onbekend maakt onbemind".

Deze *verontschuldiging*, als men wil, heeft thans echter hoe langer hoe minder reden van bestaan. Daartoe brengt zeker ook dit aantrekkelijke Bali-album het zijne mee. Het ligt bij Bocatan, Heulstraat 19, Den Haag, ter inzage.

*) Van verschillende dezer ambachts-kunstenaars is arbeid te zien en te koop in de Toonkamers van Bocatan, Heulstraat 19, Den Haag. — Red.

**) Ten slotte geldt deze kwalificatie meer de beoordeelaars dan de door dezen veroordeelden. Redactie.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

„Das Gebiet der Entscheidung". De Crisis.

Ned.-Indië's veel begeerde „inschakeling in het wereldverkeer" is in de laatste decennia zoo volkomen, dat het welzijn van Ned.-Indië rechtstreeks van het welzijn der wereld afhankelijk is. Zoo belangrijk voor heden en toekomst de verhoudingen in het Oosten en den Pacific mogen zijn, zoo zeker is — n. h. i. van *De Loc.* (18/8, blz. 3) — dat „das Gebiet der Entscheidung" elders ligt, namelijk nog steeds in Europa en Noord-Amerika. Het feit, dat Ned.-Indië economisch zoowel voor import als export steeds meer op het Oosten is georiënteerd, is belangrijk, doch doet niets af aan de waarheid, dat Ned.-Indië's financiën en welvaart, ja geheel Ned.-Indië's economische situatie, rechtstreeks door den toestand in het Westen en geenszins door dien in het Oosten worden bepaald. Intusschen woedt te midden van de wereldcrisis reeds de economische oorlog, welke even hardnekkig als genadeloos wordt gevoerd. Thans bestaat deze hoogst merkwaardige tegenstelling tusschen enerzijds voortdurende toename van zorgwekkende economische en politieke factoren in vele landen, en anderzijds een onmiskenbare terugkeer van zekere mate van vertrouwen, hetwelk thans, daar iedere abstracte stemming een concreet aangrijpingspunt behoeft, zich min of meer concentreert op de aanstaande wereldconferentie te Londen, waarbij het recente verdrag van Ouchy tusschen Nederland, België en Luxemburg een weliswaar kleine maar toch aanzienlijke aanduiding van bepaalde mogelijkheden geeft.

Ir. W. F. Staargaard, voorzitter van den Indischen Ondernemersbond, heeft op de algemeene ledenvergadering van den Bond „Verleden, Heden en Toekomst" besproken (*Bat. Nwsbl.* 20/8). De huidige wereldcrisis dateert z. i. eigenlijk al van 1914 of 1919; zij is niet alleen een economische crisis, welke door overleg van ondernemers onderling beëindigd kan worden, doch tevens ten opzichte van haar internationale geneesmiddelen een politieke crisis. Spr. gelooft niet aan een „coming boom", maar wel aan een lange periode van langzaam herstel met ups en downs, aan welks begin wij thans wellicht staan. De periode van herstel zal er een moeten zijn van zuinig leven, van soberheid en van groote efficiency, ook voor de Ned.-Indische staathuishouding. Want eerst dan kan er sprake van zijn, dat de geleidelijk naar de twee milliard oplopende Indische vaste en vlottende schuld met haar geweldige jaarlijksche rentepost binnen redelijken tijd kan worden afgelost en dat de op de Indische gemeenschap van Uit- en Inheemschen veel te zwaar drukkende belastingen weder behoorlijk kunnen worden verlicht.

Onderwerpen van internationaal belang worden o.a. behandeld in het *Soer. Hbl.* (15 t/m. 20/8, 1ste bl. Correspondenties) en de *Deli Crt.* (22 t/m. 27/8).

Economische verhoudingen tusschen Holland en Indië.

Wederom wijst *De Loc.* (18/8 „De Verhouding") er op dat men in Ned.-Indië met bezorgdheid ervaart, dat verschillende zienswijzen en handelingen in Nederland, zoowel van de Overheid als van de particuliere wereld ginds, er niet op gericht zijn den band tusschen Indië en Nederland te versterken. Men moet zelfs den schijn vermijden, als zouden Indische belangen thans bij Nederlandsche worden achtergesteld. Doet men dit niet, dan wekt men eene ontstemming, die zich waarlijk niet tot Inlandsche groepen zal bepalen. Wat de

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSCHOOI"

1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

6 jaar L.O. met Fransch en Handenarbeid.

4 jaar U. L. O.

Opleiding voor H. B. S. enz.
Opleiding Diploma A. en B.

De Directrice: Y. O. M. BRANDENBURG,

Leerares Paedagogiek M. O. A. en B.

5546

Nederlandsche Overheid betreft volstaat *De Loc.* met eenige voorbeelden, o.a. het voortdurend uitstel inzake de kostenverdeling der defensie, naast de volstreekte zekerheid, dat men voor dit rijksbelang Indië onevenredig méér laat betalen dan Nederland (laag gesteld betaalt Indië jaarlijks 10 à 15 miljoen gulden, die ten rechte door Nederland betaald moesten worden), het werkloosheidsmotief bij den kruiserbouw, en het exorbitante invoerrecht op Indische thee, in het eigen moederland. In de particuliere wereld in Nederland zijn dergelijke teekenen waarneembaar. Het sterkst spreken zij in de recente actie voor contigentteering: die dan toch tenslotte neerkomt op een poging, om de Indische ingezetenen méér te laten betalen voor hun kleeding etc., terwille van Nederlandsche industrieelen en arbeiders. Een andere factor, die zich eveneens in den Nederlandschen particulieren kring voordoet, is de wijze waarop sommige Nederlandsche directies handelen tegenover hun Indisch personeel; daarvan is gelukkig bij meerdere leidende concerns geen sprake. Die houding komt dan menigmaal nog wat getemperd tot uiting, doordat de vertegenwoordigers in Indië tegen onbilligheden adviseeren. Wanneer 't aantal verschijnselen zou toenemen, zou de uitwerking daarvan in Indië — zoo meent *De Loc.* te moeten waarschuwen — zeker betreurenswaardig zijn. Zij zou zich, als gezegd, ook buiten Inlandschen kring uitstrekken en zeker den Nederlanders in Indië niet onaangedaan laten, ongeacht of zij zich „trekkers" voelen of „blijvers".

Het *Soer. Hbl.* (15/8, 2de bl. „Ernstige symptomen", Z.) vestigt eveneens de aandacht op het in den laatsten tijd herhaaldelijk gebleken *scherp verschil van inzicht in de opvattingen aangaande de wenschelijke economische verhoudingen tusschen Holland en Indië.* Z(entgraaff) acht elke uiting van baatzucht, door Holland jegens Indië gedemonstreerd, eene ernstiger aantasting der bestaande verhoudingen dan honderd opgewonden vergaderingen van revolutionairen, of van hen die hiervan de allures aannemen. In zijne conclusie zegt hij o.m.: Wij wijzen er met nadruk op, dat men in Holland zeer verkeerd zou handelen, indien men geen groote en sympathieke aandacht schonk aan de stemming in Indië, vooral zooals deze werkt in Indische Nederlanders van onverdachte loyaliteit. Wij willen Recht in de koloniale verhouding. Wij willen hierin goodwill, en mooi sentiment. Wij willen den band Nederland-Indië tot in lengte van dagen zien gehandhaafd. Maar wij willen óók dat Holland thans, in dezen tijd van bitteren nood voor Indië, zijn hooge koloniale roeping beter begrijpt dan uit den drang van verschillende personen en belanghebbenden in Holland zou moeten worden afgeleid.

In dit verband leze men: *De Loc.* (15/8, blz. 15 „De Kosten"; blz. 25 „De Tekorten"; 22/8, blz. 3 „De Reg. over Econ. Zaken", Dr. Bernard; blz. 19 „Waarom?"), het *Bat. Nwsbl.* (11/8 „Uit den Volksraad", R.; 18/8 „Laatste middel", R.); het *Soer. Hbl.* (29/7, 2de bl. „Armoe-volk", Z.; 18 en 19/8, 2de bl. „Indische belangen"; Z. adviseert hierin o.m. den Hollandschen handel agentschappen en kantoren in Indië te vestigen) en de *Java-Bode* (19/8 „Eenzijdig").

Bescherming noodig. N.-I. theecultuur.

Het *Soer. Hbl.* (16/8, 2de bl. Z.) kan zich niet vereenigen met de onvoldoende bescherming der resultaten van den *wetenschappelijken arbeid der proefstations in Ned.-Indië.* Men spreekt in het buitenland (Formosa, Hawaii, Egypte, enz.) even vlot en opgewekt als men 't op Java deed, van onze P.O.J.-soorten. En als Avros op Sumatra's Oostkust belangwekkende proeven neemt met superieur rubberzaad, ziet men niet gaarne dat de Overwal daarvan onmiddellijk ook profiteert. De octrooiwet beschermt uitvindingen op landbouwkundig gebied, en ook Ned.-Indië dankt op dit gebied zeer veel aan het buitenland. Wij importeerden *kina* van elders, en bouwden daaruit onze bijna monopolistische cultuur op. Wij importeerden theesoorten en zooveel anders, dat ons diende bij den opbouw van ons groot-landbouwbedrijf. Toch is Z. van oordeel dat het billijk is dat onze landbouw-industrie met hare nieuwe vindingen althans eenigen voorsprong heeft op het buitenland. Er is thans eene *Commissie onder prof. Kollewyn*, die het vraagstuk der bescherming van den wetenschappelijken eigendom in studie heeft. Om de vindingen van het proefstation te Pasoeroean behoefte geen Chinesees muur gebouwd te worden; aan den anderen kant mogen zij zeker niet onmiddellijk met scheepsladingen naar het buitenland worden vervoerd. Men zal den gulden middenweg bewandelen, indien men voor het land der vinding zekeren voorsprong verzekert, hetgeen mogelijk is door een uitvoerverbod, terwijl het proefstation vrijheid moet krijgen, voor den uitvoer van bepaalde soorten vergunning te geven. Onze proefstations hebben hieraan voldoende; het is

te wenschen dat eene regeling in dezen zin niet te lang op zich laat wachten.

De *Deli Crt.* (22/8, 4de bl.) constateert dat de *Ned.-Indische theecultuur* gunstiger perspectieven biedt. De tarievenpolitiek van Engeland is een volkomen mislukking. Het Engelsche voorkeursrecht heeft als voornaamste resultaat gehad, dat het een nog zwaarder last heeft gelegd op de Britsche planters en wel speciaal op die, welke superieure theesoorten produceren. De Ned.-Indische thee is voor de Britsche „blenders" vrijwel onmisbaar geworden, waarbij komt, dat het Engelsche publiek zich is gaan wenen aan goedkope theeën, waarvan de Java- en Sumatra-mengsels kwalitatief tot de beste behooren. In de kringen der Britsche theeplanters heerscht thans groote ontevredenheid; men eischt een verhooging van het preferentieel tarief tot ca. 7 d. per l. b. Mochten de lage prijzen van Br.-Indische en Ceylon-thee op de veilingen te Londen gehandhaafd blijven, dan zal de aandring op de Engelsche Regeering tot verhooging van het voorkeursrecht, ten einde Ned.-Indische thee uit Engeland te weren, nog sterker worden dan hij nu is.

In den *Volksraad* is een motie in discussie gekomen om de Regeering uit te noodigen evenals in 1918 steun te verleenen aan de *bevolkings-theecultuur* (*Bat. Nwsbl.* 20/8 „De bevolkings-thee"). De Regeering handhaafde haar bezwaren tegen de motie; in het algemeen heeft de Regeering reeds steun toegezegd. De stemmen staakten over deze motie (29-29).

Het *Bat. Nwsbl.* (20/8 „Over thee") brengt in herinnering dat in 1918, niettegenstaande de oprichting eener coöperatieve fabriek te Tjitjoeroeg, vele Inlanders hunne theestruiken rooiden om in de plaats daarvan mais en andere voedingsgewassen te planten. Na 10 Mei 1922 gingen de theeprijzen met sprongen omhoog; het natte blad werd door de Europeesche theefabrieken van de Inlandsche theeplanters opgekocht tegen enorme prijzen (tot 14 ct. per pond). Alleen in het rayon Soekaboemi werden millioenen guldens aan de bevolking betaald; in 1928 zelfs f 10 miljoen. Langs alle dessawegen verzezen keurige woningen en de vroeger zoo eenvoudige dessaman reed in mooie nieuwe auto's langs de wegen. In 1931 daalden de theeprijzen; in het begin van 1932 kreeg de Inlander amper zijn plukloon terug, terwijl voor onderhoud niets meer kon uitgegeven worden. Waar in voorspoedige dagen niet aan sparen was gedacht, werden velen zoo goed als arm-lastig. De administrateur van een der grootste ondernemingen heeft thans theetuinen van de bevolking gehuurd voor twaalf jaren tegen 50 à 75 gulden per bahoe en per jaar. De Inlander blijft aldus bezitter van zijn grond; verder heeft hij twaalf jaren een vast inkomen en, waar de onderneering op Europeesche wijze zijne tuinen laat mesten, snoeien en verzorgen, heeft hij de zekerheid, dat zijn bezit na ommekeer van twaalf jaren zeer in waarde zal zijn gestegen. Was de grootcultuur afzijdig gebleven dan zouden de Inlandsche theeplanters zijn afgeslacht.

Landbouw-zaken worden o.a. besproken in *De Loc.* (18/8, blz. 5 „Bestrijding van den witten rijstboorder"; 22/8, blz. 1 „Suiker-zaken"), het *Bat. Nwsbl.* (9/8 „N.-Guinea-onderzoek"), de *Java-Bode* (9/8 „Br.-Indië en de Suiker-industrie"), het *Soer. Hbl.* (1/8, 2de bl. „Een waarschuwing"; 5/8, 2de bl. „Gevaarlijke vrijstelling", van tabaksaccijns, Z.; 10/8, 4de bl. „Suiker op Formosa"; 18 en 19/8, 4de bl. „De tabaksaccijns-ordonnantie"), *De Sum. Post* (8/8 „Lichte verbetering in de rubber"; 18/8 „Koelie-tekort op S. O. K.") en de *Deli Crt.* (24/8 „De kolonisatie-idee"; 26/8 „De rubbersituatie", J. J. v. d. Laan).

Op prehistorisch onderzoek uit.

Dr. P. V. van Stein Callenfels vervolgt in het *Soer. Hbl.* (8, 12 en 19/8) zijne artikelen over zijn prehistorisch onderzoek in Indo-China en Siam. In 1924 kon men gerust zeggen, dat op *prae-historisch gebied in Oost-Azië* Nederlandsch-Indië absoluut achteraan bungelde, terwijl het *Congres te Hanoi* overtuigend aantoonde, dat wij volgens de opvatting van het buitenland op het oogenblik in dit deel van de wereld de leiding hebben. Niet alleen zijn wij het eenige land, dat in de officieele openingsrede speciaal genoemd werd om het groote aandeel, dat het in de totstandkoming van het *Congres* en in de organisatie van overleg en contact tusschen de prehistorici van Oost-Azië gehad heeft, maar bovendien werd de afgevaardigde van Ned.-Indië met algemeene stemmen aangewezen om namens de afgevaardigden de Fransche Regeering voor de organisatie van het *Congres* te bedanken, terwijl, waar de regeling van het *Congres*, zooals in 1929 te Bandoeng is overeengekomen, zoodanig was, dat de afgevaardigden van het ontvangende land voorzitter en secretaris van het *Congres* waren, men Ned.-Indië speciaal had uitgenoodigd de zittingen van den eersten dag te presideeren. En dat wij die *leidende positie*

BENS

DE GOEDKOOPE KRUIDENIER
VAN ZEGGELENLAAN 107 - TEL. 119222

DEN HAAG

5130 VRAAGT PRIJSCOURANT - AUTOBESTELDIENST

D. VAN DER LAAN
'S-GRAVENHAGE

LOOD- EN ZINKWERKEN
SANITAIRE INSTALLATIES
ZEESTRAAT 94

5128 TELEFOON 180557

bekleeden, hebben wij in de eerste plaats te danken aan de voortdurende belangstelling in en medewerking aan het praehistorisch onderzoek door *Jhr. de Graeff* getoond gedurende den tijd, dat hij zijn hoog ambt bekleedde, gedreven door de overtuiging van het belang zoowel van wetenschappelijk onderzoek op zichzelf als van de waarde van onze naam in het buitenland. En zeer terecht, meent *Dr. van Stein Callenfels*, want het is hem op deze reis herhaaldelijk gebleken, dat onze positie tegenover het buitenland niet uitsluitend op economische factoren berust. *Prof. Rivet* heeft op het Congres een voordracht gehouden over zijn hypothese van de *Oceaniërs* (Austro-Aziaten, Austro-nesiërs en Melanesiërs) als kultuurverspreiders. Er bestaat een treffende overeenkomst in praehistorischen tijd van zeden, gebruiken, werktuigen enz. in het geheele gebied van Zuid-Azië tot de Middellandsche Zee toe. In grotten bij *Mentone* werden twee skeletten gevonden met duidelijke negroïde kenmerken; dit nieuwe ras werd het *Grimaldi-ras* genoemd. Nergens anders zijn vertegenwoordigers er van voor den dag gekomen; men neemt aan dat zij via Zuid-Italië uit Afrika naar Europa waren gekomen. *Prof. Rivet* nu stelt voor in hen geen *Afrikaansche negroïden* te zien, maar *Oceaniërs*, die immers in de Melanesiërs eveneens een ras hebben, dat duidelijk negroïde karaktereigenschappen vertoont. De Papoea-Melanesiërs hebben niet altijd op *Nieuw-Guinea* en de eilanden beoosten ervan geleefd, maar kwamen in praehistorischen tijd tot in Noord-Indo-China voor. Zoolang er geen verdere vertegenwoordigers van het *Grimaldi-ras*, hetzij in het Middellandsche Zee-gebied, hetzij meer naar het Oosten gevonden worden, zal de kwestie wel moeilijk uit te maken zijn. Of de Papoea-Melanesiërs in 15.000 v. Chr. (uit dien tijd dagteekenen de *Grimaldivondsten*) nog Westelijker woonden dan Indo-China, waar zij 4.000 v. Chr. waren, is nog onbekend maar natuurlijk niet onmogelijk. Waar anthropologen aannemen, dat zij ontstaan zijn uit een donker ras, waarvan men nu nog onder de pariahs in Zuid-Britsch-Indië vrij zuivere typen aantreft, en een neger- of negroïde-ras, is een meer Westelijke woonplaats natuurlijk niet uitgesloten.

De *Loc.* vertelt van „Orang Pendek” (11/8, blz. 27, *Dr. Dammernan*) en „Lahars van den Merapi” (18/8, blz. 7, *Dr. K. G. R. Schmidt*), de *Java-Bode* van „Modjokerto” (13/8), „Fosfaat ontdekt” (15/8), „Bureau voor anthropologie” (20/8, *Dr. Dammernan*) en „Generaal Van Heutsz” (23/8, *Lt. Gen. Cramer*), het *Soer. Hbl.* van „Tijdens de O.-I. Compagnie” (15, 23, 30/7, 6, 13 en 20/8, 4de bl. *Dr. G. M.*) en de *Deli Crt.* van „Met motorrijwiel van Nederland naar Indië” (19 en 20/8, *J. K. B.*) en „Indië” (22/8, 3de bl. *Parser*, betr. tooneelgezelschappen).

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

De Volksbeweging.

Het enthousiasme van de Delibladen over de propaganda voor de P. I. wordt gedeeld door enkele Javabladen, die zich sarcastisch uitlaten over de belemmeringen — zooals het in dit deel van de pers heet — welke tegenwoordig aan sprekers op vergaderingen en aan padvindders door de Overheid worden in den weg gelegd. Het meest heeft de aandacht getrokken het verbod van het Bestuur van de Westkust van Sumatra aan de propagandisten *Jamin* en *Gatot* om in dat gewest te verblijven. Volgens mededeeling in de bladen zijn zij op last van den Resident van Padang naar Batavia teruggekeerd. Over de uitwijzing brengt de plaatselijke pers van de Westkust een reeks mededeelingen. Men was voornemens te Padang een afdeling van de P. I. op te richten, maar heeft daarvan nu maar liever afgezien.

Zooals gewoonlijk, wanneer door de Overheid tegen lieden van de beweging wordt opgetreden, komen in de pers min of meer bedekte dreigementen met ondergrondse beweging voor. De *Pewart* *Deli* van 18 Juli begon er al mee: het blad vraagt waarom *Jamin* en *Gatot* in de andere gewesten wel en ter Westkust niet mochten spreken en het

vreest voor ondergrondse actie, doet een beroep op de Volksraadsleden *Thamrin* en *Soeangkoepo*. De *Sinar Deli* van 19 Juli weet mede te deelen dat het verbod ter Westkust gegrond is op de daar heerschende reisregeling, maar ook dit orgaan zegt dat dergelijke maatregelen geheime actie in de hand werken, daar de beweging zich door niets laat tegenhouden. Maar dergelijke „belemmeringen” van de nationalistisch-politieke organisaties zullen de nationalistien weinig verbaasd hebben meent *Aksi* van 22 Juli; ze zullen voor de P. I. een stimulans zijn om met grootere overtuiging en intensiviteit den arbeid voort te zetten! Ook *Sipatahoenan* acht, sprekende over de verklaring van de Regeering t.a.v. de studentenpolitiek (20 Juli), deze belemmeringen niet vreemd, betreurt ze niet eens, omdat ze toch tot grootere activiteit prikkelen. En dat de Regeering er belangstelling voor toont, bewijst dat de studentenactie eenige betekenis begint te krijgen!

De *Darmokondo* van 22 Juli legt verband tusschen het beleid van de politie op openbare politieke vergaderingen en de rede van den Landvoogd, waarin o.m. werd gezegd dat onmiddellijk zal worden ingegrepen bij een vereniging die gevaar oplevert voor de orde en rust. Het blad constateert dat de Indonesische atmosfeer warmer is geworden, maar geeft de schuld niet aan de Indonesiërs. *Sedio Tomo* geeft een opsomming van de moeilijkheden welke der beweging in den laatsten tijd werden in den weg gelegd: de openbare vergadering van de P. N. I. te Temanggoeng kon geen voortgang vinden, het P. N. I. Congres kon geen openbare vergaderingen houden, een openbare P. I. bijeenkomst te Gorontalo werd door de politie ontbonden, de heer *Soewirdjo* werd door een openbare vergadering te Tjandjoer geverbaliseerd, aan *Jamin* en *Gatot* werd verboden ter Westkust te spreken en te verblijven. Het blad wijst vooral op het verschil in opvatting van de Regeeringsvertegenwoordigers op verschillende plaatsen: zoo mocht mr. *Iskak* te Gorontalo zijn op schrift gestelde rede niet voorlezen, die hij elders ongestoord mocht geven. En *Jamin* en *Gatot* konden elders rustig hun gang gaan.

Banteng Rajat (25 Juli) zegt het nog duidelijker: de volksactie, politiek en economisch, wordt sterk bemoeilijkt; maar de actie wordt er te heviger door en het zal niet bevreemden als er straks een explosie komt, tegen den wil des volks! Het volk heeft geleerd dat het thans de tijd is de onafhankelijkheid na te streven langs den revolutionairen (d.w.z. den meest korten) weg.

De loftuitingen van bladen als *Aksi* en de *Deli* pers en de linksche nationalistische organen vinden evenwel niet algemeen weerklank. De *Bintang Timor* kreeg medestanders bij haar kritiek op het niet neutrale en ongewone optreden der Delibladen. Het nr. van 27 Juli haalt dan ook met veel instemming een en ander aan uit een artikel in de *Siang Po*, waarin melding wordt gemaakt van een schrijven uit Medan. De schr. toch wijst er op dat *Jamin* en *Gatot* niets anders doen dan praten, dat iemand die er maar op los had gepraat en door de politie was meegenomen op de bekende vergadering als een held wordt beschouwd, wiens portret in de bladen voorkomt. De *Siang Po* voegt daaraan toe, dat het op Java net zoo is: men wordt beroemd omdat men veel praten kan, maar menschen als *dr. Soesilo*, die met zijn malariabestrijding duizenden menschen heeft geholpen, hoort zijn naam lang niet zoo vaak noemen als dien van degenen die de gevangenschap van ir. *Soekarno* deelden. En als men den naam van ir. *Anwari* niet hoort, is dat omdat hij zich niet roert op vergaderingen zooals anderen die herhaaldelijk door de politie werden gestopt. En de *Bintang Timor* merkt op dat b.v. een pas opkomend jongmensch als *Jamin* populairder is dan een *Djadiningrat*, omdat de *Edeleer* nu eenmaal niet verschijnt op het podium in Gang Kanari!

In de *Darmokondo* van 21 Juli wordt geschreven dat men kleine vrijheidsberoovingen voor spreken persdelicten niet als belemmeringen mag beschouwen, maar als gevolg van de eigen schuld der gestraften. Die hadden hetgeen ze wilden zeggen dan maar anders moeten inkleeden. De tijd van schreeuwen is voorbij, men moet thans weinig spreken en veel doen. Door schreeuwen komt de onafhankelijkheid er niet. Ook deze schrijver bekritiseerde de houding der Delibladen en de wijze van reclame maken voor een in beginsel overigens door hem toegejuicht streven naar nationalisme en eenheidsgevoelens op Sumatra.

Andere onderwerpen.

De *Pewart* *Deli* van 5 Juli heeft het over de terugzending van koelies uit de Oostkust naar Java. Het blad is van meening dat t.a.v. deze werklieden de ondernemingen eenvouding het contract verbreken, omdat de arbeid der koelies haar momenteel geen winstresultaten zou opleveren. De arbeidsinspectie, onder wier bescherming der arbeiders zouden moeten staan, verricht alleen in voor de ondernemingen goede en winstrijke jaren goed werk; in de malaise, zooals nu heerscht, blijkt zij heel

zwak te zijn. Tegenover deze onverschilligheid t.o.v. ontslagen koelies stelt het blad de verontwaardiging in diverse kringen, ook in den Volksraad, welke een terugzending van Nederlandsche werknemers naar Nederland zou wekken. Voorts wordt er op gewezen dat de ondernemingen van de Pamanoean-Tjiasemlanden van de gelegenheid profiteeren om verscheidene van die teruggezonden koelies tegen een veel lager loon dan in Deli in dienst te nemen, opdat er ondanks de malaise groote winsten zouden kunnen worden gemaakt.

Een Berlijnsch correspondent van de *Pelita Andalas* schreef in dit blad over de actie van een Anti Oorlogsc Comité in Europa, dat 28 Juli te Genève zal confereren. Hij acht het wenschelijk dat de verenigingen in Indië van haar sympathie doen blijken, liefst een deputatie zenden.

Naar de meening van een medewerker van de *Darmokondo* (23 Juli) bestaat er in Indië naast een economische ook een politieke crisis, een crisis in de politieke verenigingen. Hij haalt het jongste geval, n.l. dat van de Indische Katholieke Partij aan, waarbij de hoogste Katholieke overheid een uitspraak deed over een politieke partij. Schr. zou gaarne worden ingelicht over de grenzen tusschen den godsdienst en de politiek.

De (Katholieke) hoofdredacteur van de *Sedio Tomo* bespreekt in zijn blad van 25 Juli het vonnis van den Bisschop over de I.K.P. Waar volgens de Katholieke stellingen de Roomsche geestelijkheid zich niet met de politiek mag bemoeien, zal de bisschoppelijke uitspraak t.a.v. de I.K.P. op godsdienstigen basis zijn gegrond. Schr. hoopt dat het vonnis geen invloed zal hebben op de P.P.K.D. (politieke ver. van Javaansche Katholieken). Hij vestigt er de aandacht op, dat de Apostologische Vicaris van Batavia zich heeft verenigd met de grondbeginselen van de P. P. K. D., het recht van elke natie om zich zelf te regeeren.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Congo, Algemeen tijdschrift van de Belgische kolonie.

Tomo II, no. 1 Augustus. Twee gevallen van wisselwerking tusschen Soendaneesche en Bantucultuur, door *dr. Oswald Liesenborghs*. (In den Noord-Oosterhoek van Belgisch-Congo staan Soendaneezen en Bantu tegenover elkander. Noodzakelijkerwijze grijpen tusschen die twee groepen wisselwerkingen plaats, die zoowel door den taalkundige als voor den ethnograaf belang opleveren. De schr. behandelt twee dergelijke gevallen. Over den oorsprong van den stam der Mangbele werden verschillende veronderstellingen gemaakt. Hutereau ziet de Mangbele voor Soendaneezen aan. De Calonne denkt dat zij Bantu zijn. Bij een oppervlakkige beschouwing schrijft er geen twijfel mogelijk over het Soendaneesch karakter van de Mangbelegroep. De schijver geeft dan een overzicht van haar woordenschat. De studie betreffende de taal, eigen aan de Mangbele leidt tot een ander besluit. Het aantal Bantustammen is opvallend groot. De taal der Mangbele is bijna verdwenen. Dit wijst op een klimmenden invloed der Mangbele-cultuur. De ontleding van hun taal geeft de zekerheid, dat de Mangbele, vroeger een Bantuvolk was, langzamerhand onder den invloed der Mangbele versoendaneescht. De *Mayenga*, *Mabadi* en *Bote*-groep noemen zich *Bangba*. Van hun woordenschat geeft *Liesenborghs* ook een kort overzicht. Ook hier een Bantustam die versoendaneescht is. Deze verschijnselen werpen enig licht op de geschiedenis der volksverhuizingen voor de colonisatie-periode, want zij laten den weg der Bantu en Soendaneesche invallen kennen en ontsluiert ons iets aangaande de botsing tusschen de twee culturen.)

Tijdschrift voor Economische Geographie

15 September: Het zout van Madoera, door *H. A. Surink*. (Het eiland waar zout voor en door het gouvernement gewonnen en verkocht door het gouvernement in de verstaafgelegen plaatsjes. Het zoutmonopolie is wettelijk geregeld en werpt veel voordeel in de schatkist. *Raffles* heeft voor het eerst maatregelen genomen om de zoutwinning tot een gouvernementszaak te hervormen. Sedert 1882 is de zaak zoo geregeld, dat er van een gouvernementsbedrijf sprake kan zijn. Staatsblad van N.-I. no. 73 van 25 Februari. Verder volgt een beschrijving der winning en de opbrengst. Aan los zout is in 1931 verkocht 27.848.564 ton voor f 1.445.415,26 en aan verpakt zout 138.009.635 ton voor f 13.051.263,93.)

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Afl. 17 van 16 Aug.: Over den invloed van het

Complete Woninginrichtingen

op termijnbetaling

Zeervoordeelige prijzen
Grote keuze. Begrotingen gratis

Speciale afdeling van Kleding voor Heeren,
Dames en Kinderen

LOEB NOORDEINDE 107-109
DEN HAAG 5369

W. J. STOKVIS

Kon. Fabrik van Metaalwerken 5370

Heerengracht 9 - Den Haag

**SANITAIR
VERLICHTING
VERWARMING**

Grootste sortering — Laagste prijzen

Ch. F. RIJKEN & Co.

Pianofabrikanten 5373

NOORDEINDE 154, DEN HAAG

Hoffleveranciers Telefoon 112523 - Giro No. 31010

MEERPOEL
heeft méér keus

PRINS HENDRIKSTR. 153. TEL. 334853
FILIALEN: HEERENGRACHT 44 a. Tel. 114173
COPERNICUSSTRAAT 123. HOEK BEEK. TEL. 333128

5382

HULPDienst STICHTING CONTRALEWONINGEN

Tel. 118436. Kantoor Zomerweg. Giro 138412.

Speciaal ingericht voor het schoonmaken van Huizen,
Gebouwen. Dienst verhuizingen en transport door
geheel Europa. — Inlichtingen ook:

Bijkantoor: LAAN VAN MEERDervoort 338.
— Telefoon 392179 — 5391

Haagsche Verwarmings Industrie N.V.

Laan van Meerdervoort 508 - Telef. 392469

5373

CENTRALE VERWARMING GASINSTALLATIE EN OLIESTOOKINRICHTING

Uw adres voor:
Edison-, Crystalphone-
en Philips-
Apparaten en Luidsprekers
Kunstzaal Edison
's-Gravenhage, Plaats 24. Tel. 115765.
5378

WELLNER-ZILVER voor 1/2 PRIJS

Vanaf 15 Sept. etaleeren wij 500 Wellner-artikelen in
étui's. De prijzen variëren van f2.— tot f10.—.
Zoolang de voorraad strekt kunt U hieruit een keus
doen tegen halven prijs, wanneer U tevens het adres
van een verloofd paar opgeeft. Deze verloofden ont-
vangen dan later van Wellner een aardige attentie.

J. v. WILLIGEN & ZONEN

HOEK PIET HEIN—ZOUTMANSTRAAT 5371

Voor verzending, opslag en emballeeren
Uwer bagage, wende men zich tot

Fa Boelhouwer, Kruyswijk & Balhuizen
Fijnjekade 25—35, Den Haag. Tel. 112190.

Tevens Motorboot- en Autosneldiensten naar en
van Noord-Holland, Utrecht, Groningen, Friesland,
Drente, Overijssel en Gelderland. 5386

Nieuwste Huiskino

5016 ook in huur

Afwerken van films

N.V. Focusa Fotax

Alleen Wagenstraat 60-62

TH. P. SCHRIJVER

Loodgieter, Zinkwerker en Metselaar
Houtmarkt 38-39 — Den Haag

Telefoon 117860 — Giro 152874

Aanleg voor Gas- en Waterleiding. Plaatsen van
Baden, Geysers, Sanitaire Closets, Fontein en
Electrische Geleidingen. 5017

Dit zijn Uwe adressen!!!

verblijft in tropische kuststreken op het lichaams-
gestel van den blanke, door prof. dr. W. Radsma.
(Tot een verbetering van ons inzicht omtrent den
invloed van het tropenverblijf op den gezondheids-
toestand hebben de onvergankelijke triomfen der
moderne tropenhygiëne zeker het allermeeste bij-
gedragen. Vele uitkomsten van lateren tijd wijzen
er op, dat het met de moderne technische hulpmid-
delen wel degelijk mogelijk is, veranderingen in de
orgaanfuncties in de tropen te meten). — Behand-
deling van Opiumschiivers met Strychnine en Thio-
sulfas Natricus, door P. Wedel. — Eenige opmer-
kingen over de gewichtscurve van het Inheemsche
kind te Batavia in het eerste levensjaar, door dr.
G. B. Walch—Sorgdrager en A. J. E. Wyers.—
Van Puffelen. — Over het B-Vitamine-gehalte van
geslepen rijst en van zilvervliesrijst, door dr. A. G.
van der Veen. — Onderzoek naar de bloedgroepen-
verhoudingen en eenige andere anthropologische
kenmerken bij de bevolking van Halmahera, door
dr. H. J. T. Bylmer.

Haagsche Dameskroniek

17 Sept.: Rika Hopper vertelt van haar reis,
door Rika van Hoven—Hopper. (Ik weet zeker
— schrijft zij — dat de band tusschen de Curaçao-
naars en de „Dietsche Spelers" een hechte is
geworden).

De Indische Verlofganger

No. 7 van 16 Sept.: Indisch leven in de Resi-
dentie, door Melis Stoke. V. (Bliksembezoekers
Ir. de Jongh, directeur van het Dep. der Gouverne-
mentsbedrijven, is eenige weken geleden per post-
vliegtuig van de K.L.M. uit Bandoeng vertrokken
naar Nederland, en als deze regelen gedrukt zijn
zal hij zoo juist weer plaats hebben genomen ach-
ter zijn directeursbureau op de hoogvlakte, met
de ervaring van een retour-reisje en een macht
van gevevens als winst.

Dit is een historisch feit van beteekenis. De ge-
schiedenis van het overleg tusschen Den Haag en
Java is oud en vol droefenis. Vanaf de dagen

toen Coen rapporteerde naar de heeren zeventien,
met de wetenschap dat een jaar zou verlopen al-
vorens hij antwoord zou ontvangen, is de gelegen-
heid telkens versneld: met de doorgraving van de
landengte van Suez kwam een aanzienlijke ver-
betering in de communicatie; de stoom en de olie-
motor hebben er een vaartje achter gezet, de tele-
foon schiep zelfs een verbijsterende mogelijkheid tot
verbaal overleg die intusschen nog slechts een
„Ersatz" vormt voor de bespreking oog in oog
en van man tot man... maar de luchtvaart, die
het schriftelijk verkeer zoo oneindig versneld heeft,
bracht tevens de mogelijkheid voor snelvervoer van
reizigers.

De eerste man in the public eye die van die
gelegenheid gebruik heeft gemaakt voor het voe-
ren van spoedbesprekingen over een urgent onder-
werp is ir. de Jongh. Hij heeft in enkele weken
tijds in Nederland uitvoerige besprekingen gevoerd
zoo met de departementale instanties als met de
grote mijnbouwmaatschappijen over de tin-kwestie.
En wanneer er één zaak is die dit haastig vervoer
ten volle wettigt, dan is het die van de tin.)

The Lloyd Mail

No. 5 van Sept.: Batavia, door prof. L. van
Vuuren. (Op de eerste wankle schreden van ons
volk op het gebied der overzeesche kolonisatie, had
heel het volk deelgenomen, aanzienlijke geslachten
zooewel als burgermansfamilies en lagere standen.
Heel het volk heeft de koloniale geschiedenis van
Nederland gemaakt. Dan worden de woorden van
Coen op 30 Mei aan Heeren XVII aangehaald:
„In deser vogen hebben wy die van Bantam uit
Jacatra geslagen voet en dominie in 't Landt van
Java Becomen, 't is zeker dat deese victorie en
het vluchten van de hoochmoedige Engels en door
gants Indien grooten schrik maecken zal. Het fun-
dament van soo lange gewenste rendez-vous is nu
geleyt. Siet en considereert doch, wat een goede
corractie vermacht". Den 22sten Sept. 1629 werd
Coen begraven in het oude Stadhuis, later werd het

stoffelijk overschot naar de Hollandsche Kerk over-
gebracht en het dankbaar nageslacht brak de kerk
af zonder naar de graven om te zien en thans
is nergens te Batavia enig tastbaar spoor van zijn
bestaan meer te vinden, zelfs niet eene handteek-
ning onder een oud papier. God verhoede dat het
ook zoo is met onze volkskracht).

Maandblad voor Beeldende Kunsten

Sept.: Ceramiek en Sawabkhalok, door mr. H.
K. Westendorp. (Een beschouwing over eenige in
de omgeving van Atjeh op Sumatra gevonden ce-
ramische producten, die een eenigszins Chineesch
karakter hebben — speciaal de nummers 1 en 2 —
maar afkomstig blijken uit Sawabkhalok, een der
hoofdsteden van het oude Siam. De schrijver
vond eenige stukken in de naar het Museum te
Batavia overgebrachte verzameling Van Oorsoy de
Flines, thans conservator van die verzameling.)

Tropisch Nederland

No. 10 van 5 Sept.: Bevolkingsstatistiek en me-
disch Hygiënische propaganda in N.-I., door me-
vrouw T. Lach de Bère—Van der Vlies (met een
foto van dr. P. Bleeker 1819—1878. Zij herinnert
er aan, hoe dr. P. Bleeker in 1844 zijn eerste
poging deed op het gebied van bevolkingsstatistiek
en daarvoor opgave vroeg op de regeeringsbureaux,
niet alleen bevond hij dat er niets aanwezig was,
maar hij werd bovendien eenigszins met wantrouwen
aangezien. Noch op Batavia, noch op Buitenzorg
vond dr. Bleeker het verlangde materiaal. Toen
reisde hij Java in 1846 geheel af en bezocht alle
residentiën. Tot zijn vreugde ontdekte hij, dat in
vele districten en regentschappen, ja zelfs in talrijke
desa's goed bijgehouden bevolkingsregisters aan-
wezig waren. In 1847 deelde hij zijn „Bijdragen
tot de Statistiek der Bevolking" mee. Hij kwam
toen tot het totaalcijfer van 9.542.045 zielen, waar-
onder 9.373.989 Inlanders. Sinds de grondwet in-
diening van jaarlijksche koloniale verslagen aan de
Staten-Generaal voorschreef, kwam er verandering;

VOORLICHTING en BIJSTAND in ALLE FISCALE AANGELEGENHEDEN
J. A. MONOD DE FROIDEVILLE
 BELASTINGADVISEUR 5615
 Wijnstraat 91. Tel. 54780. Rotterdam
 Van 7—9 u. namiddag te **CONSULTEEREN**
 te 'S-GRAVENHAGE, Juliana van Stolberglaan 125 — Telefoon 770471 —

in 1864 werd de statistiek gewestelijk georganiseerd en sinds enkele jaren is er een Centraal Kantoor voor de Statistiek dat met de nieuwste middelen werkt en o.m. de belangrijke volkstelling van 1930 heeft geleid. Thans kan het bevolkingscijfer gesteld worden op 41.719.524 zielen, w.o. 40.690.244 Inlanders. Schrijfter vertelt dan van het werk der medische propaganda, dat zich aansluit bij de statistische onderzoekingen. Aardige foto's van openlucht-filmvoorstellingen en voordrachten over volksgezondheid verlichten haar (nog voort te zetten) artikel, waarin o.m. betoogd wordt dat hetgeen voor geestelijke en lichamelijke gesteldheid der bevolking gedaan is, een welvaart vertegenwoordigt, die niet met klinkende munt kan worden gemeten, zooals de welvaart welke tijdens de V.O.C. in Nederland is gebracht.) — Houtexploitatie in Suriname, door C. K. Kesler. — Nederland's Roeeping in Indië, Hare grondslagen in de bevolkingstoestanden, VIII, door prof. dr. Nieuwenhuis.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Koloniaal Missie Tijdschrift, 15 Sept. afl. IX. Bij het gouden Kloosterjubilé van mgr. Pacificus Bos, Apost. Vic. v. Nederlandsch Borneo. (22 Sept. 1932), door P. Constantus. — Brieven van Casper de Hesselle, Missionaris in N.O.I. 1851—1854. — Het Sint Melaniawerk voor Java.

Wolanda—Hindia, Aug./Sept.: De Wajang, door dr. H. Kraemer IX. — In de Rimboe, door L. Bodaan.

BOEKENSCHOUW.

Koloniaal Postspaarbank Curaçao. Verslag over 1931.

Verslag van Bestuur van Staat, 1931. Suriname en Curaçao.

Beoordeeling van katoen uit Ned. Oost-Indië? door ir. W. Spoon. Berichten v.d. Afd. Handelsmuseum Kol. Inst. no. 72. De Bussy. f.o.60.

Een Inheemsch verhaal over de geschiedenis van Kotawaringin. Mededeeling no. 3 van het Enc. Bureau v.d. Kon. Ver. Kol. Instituut. (Overdruk uit Kol. Tijdschrift Sept.)

Verbetering.

K.W. van 12 Sept. no. 37: Bij Zeitschrift für Ethnologie, staat verwezen naar het avondblad van 25 Aug. Bedoeld is Nieuwe Rott. Courant, waarin een artikel staat van Matty Vigelius over Nederlandsche kunstschaten in Duitse handen. De schrijver verwijst in een noot naar het artikel van Grabowski in Band 17 für Ethnologie. Wij waren in de veronderstelling dat dit een artikel van recenten datum was, waarom wij er de aandacht op vestigden. Nader onderzoek bracht ons aan het licht, dat Band 17 in 1885 is verschenen. Het artikel blijft echter even belangwekkend.

Suriname

De N. R. Ct. van 16 Sept. Av. bl. D. schrijft: „Voor de tweede maal na zijn aanvaarding van de landvoogdij over Suriname zal, blijkens een mededeeling in de Staatscourant van gisteravond waaraan in het ochtendblad plaats is verleend, gouverneur Rutgers naar Nederland komen.

Dat een gouverneur in De West tusschentijds eens op het Plein verschijnt om mondeling overleg met den minister te plegen, is allengs traditie geworden. In de West heeft de gouverneur persoonlijke bemoeienis met allerlei aangelegenheden van administratief beleid, waarvoor de landvoogd in de Oost over tal van bevoegde adviseurs beschikt, zoodat een nauwer contact van den bewindsman in de West met den minister wel verklaarbaar is.

Ongeschiedt lijkt het echter, zulk persoonlijk contact anders dan tot het geval van uiterste noodzakelijkheid te beperken. Niet zoozeer om de kosten, welke de landvoogdelijke reis meebrengt — men verzekerde ons, dat deze in dit geval niet groot kunnen zijn, daar het verschil in activiteitssalaris en verlofssalaris de reiskosten ongeveer dekt; maar dit zal de Rekenkamer wel uitmaken — doch wij elk interregnum schadelijk is voor den geregelden gang van het bestuur ter plaatse. Tegenover het voordeel, dat misschien verkregen kan worden door de mondelinge afhandeling van zaken, staat het reeds bij voorbaat vast te stellen nadeel van het uitsel van alle belangrijke bestuurszaken in Suriname „totdat Zijne Excellentie terug zal zijn”. Volgende gouverneurs zullen zich met graagte beroepen op „het antecedent”

en te vreezen valt daarom dat het af en toe van honk gaan van den gouverneur te Paramaribo allengs tot de aanspraken van het ambt gaat behooren.

Er is daarom zeker wel aanleiding voor de tot den minister te richten vraag welke gedragslijn hier wordt gevolgd en welke zaken van landsbelang den gouverneur van Suriname van zijn post riepen.”

„Het Algemeen Handelsblad” van 20 September schrijft, naar aanleiding van artikelen in „De West” van 23, 26 en 30 Augustus:

„De West” wijdt weder eens een beschouwing aan de nieuwe installatie op Voorburg en in verband daarmee aan den kostprijs van koffie. Wij lezen o.m.:

De inrichting blijft uitstekend voldoen. De kosten van brandstof zijn daardoor vrijwel tot nihil gereduceerd. De koffie zelf levert de brandstof. Het verbruik is nog geen 20 kilogram hoornschild per uur.

Het is een lust om in deze, ruim gebouwde fabriek rond te snuffelen. De opstelling der machinerieën is uitermate practisch. Het meeste werk geschiedt automatisch.

Maar wat den bezoeker het meest interesseerde was: de kostprijs van de koffie. De heer Tenderich, directeur der onderneming, verklaarde, dat alle kosten inbegrepen (waaronder ook de verbouwing der fabriek, die ongeveer dertig duizend gulden heeft gekost) de koffie aan de onderneming komt te staan op ongeveer veertig cent per kilogram. Op goede gronden kan worden aangenomen, dat wanneer de onderneming op volle productie is (ongeveer zes duizend balen per jaar) de kostprijs van een kilogram koffie niet meer zal bedragen dan dertig cent per kilogram.

Hieruit zijn eenige conclusies te trekken.

In de eerste plaats is de uitspraak van den heer Zeiler volkomen bevestigd, dat de kostprijs van koffie belangrijk lager kan zijn dan een jaar of tien geleden het geval was. In de tweede plaats is het een heugelijk feit, dat reeds na zoo korten tijd dit resultaat kon worden behaald, met nog beter perspectief voor de toekomst. In de derde plaats verschijnt door deze cijfers de levensvatbaarheid der cultuur in een geheel nieuw licht, vergeleken bij het tijdperk dat het Studie Syndicaat een marktprijs van een gulden per kilogram noodig achtte voor rentabiliteit. In de vierde plaats zien wij in dit feit weder een aanwijzing, dat te midden van alle misère en teleurstelling, toch een lijn van vooruitgang in de geschiedenis van den Surinaamschen landbouw loopt, namelijk de concentratie van bedrijven, die zich geleidelijk voltrekt. Hebben wij, aldus gaat het blad voort, niet eenige jaren geleden kunnen wijzen op het feit, dat wel is waar in vorige eeuwen Suriname veel meer suikerplantages telde, maar dat de enkele groote ondernemingen die in deze eeuw overgebleven waren, met elkander bijna evenveel produceerden als al de vroegere kleine plantages te zamen?

Voorburg is een sprekend voorbeeld van het nut van concentratie van verschillende kleine plantages tot één groote onderneming.”

De N. R. Ct. van 21 Sept. schrijft: „Maandag is te Amsterdam aangekomen de tweede zending sinaasappelen uit Suriname, afkomstig van het landbouw-proefstation te Paramaribo.

Ze zullen, evenals de eerste zending in Augustus, in het openbaar worden geveild.

Wij kunnen aan hen, die voelen voor den bloei van onze West en die daarom, als kleine bijdrage hierin, producten uit de eigen koloniën willen gebruiken, deze sinaasappelen zeer aanbevelen. Door den groei in een voltropisch klimaat inplaats van in het gebruikelijke subtropische, zijn deze sinaasappelen geler dan de ons bekende. Wat smaak betreft doen ze eenigszins denken aan een grape-fruit, maar zij zijn bepaald zoet.”

Uit de Troonrede knippen wij het volgende:

„Moederland en Overzeesche Gewesten zien hun welvaart ernstig ondermijnd. Nieuwe belemmeringen in het handelsverkeer tuschen de volkeren werden toegevoegd aan de vele, welke reeds ten vorigen jare de crisis verscherpten....

Ook in de Overzeesche Gewesten wordt er krachtig naar gestreefd de kosten der Landshuishouding met de middelen in overeenstemming te brengen. Het feit, dat meer en meer in alle maatschappelijke kringen de overtuiging doordringt van de volstrekte noodzakelijkheid van dit streven, versterkt de verwachting, dat, ondanks alle bezwaren, het doel zal worden bereikt.”

Uit de Rijksbegroting voor 1933: Hoofdstuk XI (Koloniën).

Voor 1932 werd toegestaan f 6.150.269, voor 1933 wordt geraamd f 5.965.240, zoodat f 194.029 minder wordt aangevraagd.

Minder is uitgetrokken f 96.071 voor kosten van het departement, in verband met salariskorting, personeelsinkrimping en een bezuiniging op de materiele behoeften met 15 %, en f 132.713 voor uitgaven ten behoeve van Suriname, hoofdzakelijk een gevolg van bezuiniging op de militaire uitgaven door formatiebeperking, salaris-korting en besparing op de materiele behoeften.

Nagekomen Berichten.

In „De West” van 23 Augustus een verslag van de huldiging van den heer P. A. May, die, na 20 jaren een werkzaam aandeel aan den arbeid der Koloniale Staten te hebben genomen, is afgetreden.

Aan het slot van de bijeenkomst werd den heer May een vaandel aangeboden waarop de woorden „Huldiging van den Volksvriend en strijder voor Recht en Waarheid, P. A. May, 22 Augustus”.

Tevens werd den heer May namens het huldigingscomité een krans van roode bloemen aangeboden. Op het hem gedane verzoek zich weer beschikbaar te stellen voor het Staten College antwoordde de heer May afwijzend.

Bij de herstemming voor de Koloniale Staten heeft de heer Gerson Zaal 383 stemmen behaald en de heer Lauriers 231 stemmen. De heer Zaal is derhalve gekozen.

Naar de West verneemt, bestaan er plannen om mr. K. J. van Erpecum aan te zoeken zich weder een candidatuur voor de Koloniale Staten te laten welgevalen (vacature-P. A. May).

Van Gansee ontvangt De West van 30 Aug. bericht van een ontzettend drama, dat zich bij het eiland Kapasiekre heeft afgespeeld:

Een bewoner van het Christendorp Gansee leefde daar met een heidensche vrouw uit het dorp Beedotti. Eenigen tijd geleden begaf het echtpaar zich naar de Saramacca, waar de man hout moest bewerken. Daar ontstond ruzie, omdat hij meende, dat zijn vrouw hem ontrouw was. Volgens anderen was dit eenvoudig een verzinzel. In Saramacca werd de vrouw reeds door hem mishandeld en verkoos niet langer bij hem te blijven. Zij wilde terugkeeren naar haar dorp. Hij geleidde haar, van Kwakoegron, te voet naar Kabelstation, waar zij te zamen in een corjaal stapten, voor de reis naar Gansee. Bij het dorp Kapasiekre werd de vrouw door hem vermoord. Het lijk werd later gevonden met verbrijzelde hersenen, een gebroken arm en aan beide dijen groote wonden, blijkbaar met een houwer toegebracht.

De moordenaar kwam denzelfden avond te Gansee aan, waar hij al wat van waarde was uit zijn huis wegdroeg en in de rivier wierp. Daarna ging hij naar zijn kostgrond en dolf in een kamp aldaar een graf voor zichzelf. Het graf werd netjes belegd met palmbladeren en de noodige slobie krossies (slaaplakens) daarin gedaan. Daarna kleedde hij zich in feestgewaad en moet toen, in het graf liggend, zich met nekke hebben vergiftigd. Het lijk, in verregaanden staat van ontbinding, sterk aangevreten door stinkvogels, werd eenige dagen later gevonden. Als merkwaardigheid kan hierbij vermeld worden, dat het lijk van de vrouw in de rivier werd gevonden, geheel gaaf, zonder aafvreting van visschen.

Tusschen de families van de beide overledenen heerscht thans de oorlogsstaat. Door de partij der vrouw wordt geëischt een schadevergoeding bestaande uit: 200 lala panjies (nieuwe lendedoeken), 5 hangmatten, 5 groote slaaplakens, 2 pullen dram, 10 busen kruit, 100 cassavebrooden en 100 schoven rijst. De tegenpartij wenscht dezen eisch eerst te onderwerpen aan het oordeel van een gran kroetoe foe liba nangamatoe (generale raad van bewoners der boven en beneden rivier).

In „De Telegraaf” van 18 September, 2e Ocht. blad een aardige teekening van Louis Raemackers waarboven staat: Suriname, met onderschrift: „Wanneer zal Nederland zijn eerschuld inlossen?”

Een creoolsch meisje houdt haar schort op om de eere schuld in ontvangst te nemen.

GROESBEEK
 Uw adres voor Uwe CASSETTES en BUFFET-
 INRICHTINGEN is: Fransche Etui-fabriek 5087
L. J. EEKMAN
 Groesbeek (Gld.)

Curaçao

„Frejelindes" en „Frechlingas".

17 Dec. 1931 kondigden wij pater Euwens' studie over dit onderwerp in *De West-Indische Gids* aan. Mede deze studie is aanleiding geweest tot een nieuwe voordracht van den heer Van der Meulen in de Koninklijke Akademie van wetenschappen. Hij geeft pater Euwens en een anderen schrijver, Dassonville, een Belg, de eer, deze zaak op geschiedkundig gebied tot een bevredigenden uitslag te hebben gebracht. Ook op taalkundige gronden was de heer Van der Meulen reeds tot de overtuiging gekomen, dat men hier te doen had met woorden, waarvan de oorsprong teruggaat op „Vlissingen". Daarom komt hij op de zaak terug, tot eerherstel ook van de taalkunde, die bij Euwens en Dassonville een veer hadden moeten laten. De nieuwe vindplaatsen van Euwens doen in het belang ook dienst.

Spaar- en beleenbank.

Verschenen is het 82ste-jaar-verslag, over 1931/2, waaraan wij het volgende ontleenen. Er werd op een geheel van f 291.876.61 meer ingelegd dan opgenomen f 47.966.28. Een verkoop van panden, die tegen het einde van 1931 noodig was, kon bij gebrek aan kopers niet doorgaan. De bank heeft toen in de verkoop van 1.1. Mei de onverkoopte panden opgekocht en naar het buitenland gezonden. De uitslag dezer handeling is nog niet bekend. Drie verhypothekerde onroerende goederen zijn verkocht, twee daarvan werden ingekocht.

De winst bedroeg f 16.238.35; er was nog een saldo van 1929/31 groot f 9.122.80; de directie wil dit als volgt hesteden: f 50,— dividend per aandeel, f 13.925.96 naar het reservefonds en f 4935.19 naar een nieuw extra-reservefonds.

Overdrijving schaad!

Meermalen hebben wij blijk gegeven het waarlijk niet oneens te zijn met hen, die klagen over het ondeskundig geschrijf over Curaçao. Maar er is geen reden dit kwaad erger voor te stellen dan het is. Ironisch schrijft dr. Van der Sleen, die onlangs twee wél besteede weken op Curaçao doorbracht over de uitstekende voorlichting van sommigen, die van 1 tot 24 uur lang op het eiland hebben vertoefd, waardoor wat men van Curaçao meent te weten, gewoonlijk onjuist is. Zoo ging het hem althans, naar hij zegt. Dit is natuurlijk bespottelijk. Wanneer dr. Van der Sleen inderdaad heeft ervaren, dat zijn vóór zijn reis omtrent Curaçao opgedane kennis onjuist was, dan ligt dat aan hem. Het is haast ondenkbaar, dat iemand als hij, voornemens naar Curaçao te gaan niet zou hebben geraadpleegd de West-Indische encyclopaedie, Amelunxen, het gedenkboek der missie uit 1920, Realino, Fabius, het Handelsadresboek van het Bureau voor handelsinlichtingen, Bordewijk, Van Vollenhoven, de West-Indische Gids, de uitgaven van Oost en West, het Haagsche maandblad, enz., maar tot zooveelste rangs boeken en geschriften zijn toevlucht genomen zou hebben. Men kan tegenwoordig heusch wel goed over Curaçao worden ingelicht.

Hoeden af!

De *Amigoe* wekt het publiek op om, wanneer het Wilhelmus gespeeld wordt, het hoofd te ontblooten. Een opwekking, die wij gaarne onderschrijven. Het Nederlandsche volk gedraagt zich dikwijls al zeer wonderlijk onder het aanhooren van het volkslied. Wij waren daar ook den laatsten Koninginnedag getuigen van. Mannen, die, als schuchter bijna, meezongen met gedekten hoofde. Waar sommigen het moedig vinden alle nationaal gevoel te laten verstompen of als verstompt te vertoonen, is eenige vrijmoedigheid bij oude en ook bij jonge getrouwen wel gewenscht. Wij hebben altijd den indruk gehad, dat men in dit opzicht in Curaçao mannelijker was dan in Nederland.

Uit den Verren Vreemde

De keizer van Annam aanvaardt de regering.

Indochina heeft eenige dagen van ongewone drukte doorleefd. De jonge keizer van Annam is, na een lange afwezigheid, als mondig en regeringsbekwaam, in zijn land teruggekeerd en heeft zijn plaats op den troon ingenomen. Dit is met plechtigheden en feesten gepaard gegaan, waaraan ook door de bevolking deelgenomen is.

Den 12den Augustus was keizer Bao Dai te Marseille aan boord van de Artagnan gestapt. Na een reis van 20 dagen ging hij nabij Saigon over op het oorlogsschip Dumont d'Urville, dat hem naar de kustplaats Tourane overbracht. Daar werd Z.M. verwelkomd door den gouverneur-generaal van Fransch Indochina, Pasquier. De reis ging verder per spoor naar Hué, dat den 9en September werd bereikt.

Van het oogenblik dat de kust in zicht was gekomen, waren de uitingen van deelnemen in de groote gebeurtenis begonnen. Officieel kanonnengebulder; versieringen van allerlei aard in allerlei trant; verdringen weldra van autoriteiten; zoodra aan wal, drukte, groote drukte van de bevolking,

militaire eerbewijzen, godsdienstige plechtigheden.

Het was tien jaar geleden, dat de heer Pasquier, toen *résident supérieur* in Annam, den kroonprins naar Parijs vergezelde, waar deze zijn opvoeding zou krijgen. In 1925 overleed de keizer Khai Dinh, zijn zoon volgde hem op, met den naam Bao Dai.

De destijds slechts 12-jarige vorst ging naar Annam om gekroond te worden, doch keerde na de kroning naar Parijs terug. Hier had hij den oud-gouverneur-generaal Charles tot leidsman; deze is nu ook met hem naar Annam gegaan.

De jonge keizer volgde in Parijs gedurende eenige jaren de lessen van een lyceum. Daarna was hij student der *Ecole des sciences politiques*. Hij heeft alle Fransche provincies, alsook Algerië en Marokko bezocht.

Op 19-jarigen leeftijd heeft hij de teugels van het bewind overgenomen van den regent, die deze tijdens zijn minderjarigheid in handen heeft gehad.

Maar Annam is een deel van het Fransche protectoraat, en men weet dat de Westersche protectors zich ook nog leidend voogd blijven voelen over de mondige monarchen. De gouvern.-generaal Pasquier zeide 't mooi en juist, in een zitting van den Bestuursraad van Indochina, toen hij zich daar begin Augustus over den terugkeer van den soeverein uit het „Un nouveau Annam s'esquissera dont le visage brillera au milieu du groupe indochinois, groupe dont la constitution finale sera celle d'une association d'états sous la suzeraineté française". De jonge heerscher vindt dus den te bewandelen weg afgebakend, naar een verbond van staten, onder Fransche suzeriniteit. Om hem bij het volgen van dien weg tot gids te zijn, is hem, volgens zijn eigen wensch, als persoonlijke raadsman, toegewezen de voormelde oud-gouverneur-generaal Charles, verder behooren een Fransch ordonnans-officier en een civiele ambtenaar tot zijn huis.

Te Hué had de officieele begroeting door den gouverneur-generaal plaats. De keizer, antwoordend, sprak Fr.'s vertegenwoordiger in het Fransch toe, *pour la première fois dans les annales de l'histoire annamite*.

Wij zullen geen overzicht geven van de officieele plechtigheden en van de feesten voor waardigheidsbekleeders en voor het volk, die dagenachtereën en in meer dan één plaats gegeven zijn. Bij de beschrijving dringt zich herhaaldelijk de vraag op, zou 't waarheid zijn, zou verbeelding den beschrijver geen parten spelen.

Maar wel willen wij een beschouwing weergeven, waardoor men zich een denkbeeld kan vormen van de beteekenis welke de bevolking hecht aan den terugkeer van den vorst, beteekenis die gunstige gevolgen kan hebben voor een volk, dat door de bolsjewiki reeds, en zooals bekend niet zonder succes, als prooi werd gekozen.

Nquyen van Vinh, de redacteur van *Nieuw Annam* zegt, dat men in koningsgezinde kringen beweert dat de afwezigheid van den vorst eigenlijk de oorzaak is geweest van alle onheilen die Annam getroffen hebben. Dit geldt zoowel voor de oproerige beweging in Ngé-Tinh, als voor de hongersnood, de economische crisis, de misoogst van de rijst. Wil het geluk, dat de bestaande slechte toestanden op merkbare wijze verbeteren, dan zal dit het geloof aan de macht van den soeverein zeker nog versterken.

Ook de meer ontwikkelde Annamiet is bijgeloovig gebleven. Als Z.M. Bao Dai wat veme heeft zal dit veel afbreuk kunnen doen aan de communistische propaganda, die in Indochina in den laatsten tijd al wel met succes bestreden is, maar hiertoe waren harde, krasse geweldmiddelen noodig.

Loopt het den jongen vorst niet mee, dan zal hij studietijdgenooten uit Parijs als verzetslieden tegenover zich vinden, want 't zijn vooral deze, die, als geïnfecteerde bolsjewiki uit Europa teruggekeerd, omverwerpen van het bestaande prediken.

Gandhi zegeviert.

De overwinning is aan Gandhi. Moet men ook van verslagenen spreken? Dat hingt er van af hoe men dit begrip opvat. De kasten-Hindoes hebben zich laten vinden voor een regeling, die aan de paria's plaatsen toedient in het toekomstig provinciaal, en in het toekomstig centraal parlement, bovendien is met hunne uitsluiting van tempel en school gebroken. Dat is het *grote nieuwe*, dat eerder niet te bereiken scheen. Door Gandhi's dreiging, die reeds met zes hongerdagen in uitvoering was gegaan, zijn kasten-Hindoes en paria's tot overeenstemming gekomen.

Daar Mac Donald, bij 't bekend maken van de voorgenomen regeling in Augustus, voorop zette, dat de Engelsche regering voorkeur zou geven aan een regeling door de direct belanghebbenden zelf, in onderlinge overeenstemming opgemaakt, zou het toegeven zijnerzijds niet als een nederlaag kunnen worden beschouwd. Dit te minder omdat de tot standgekomen overeenkomst aan de paria's meer brengt dan hij voor hen gevraagd had. Maar in een opzicht gaat dat meerdere toch tegen zijn bedoeling in. Hij had zich willen bepalen tot de vertegenwoordiging der paria's in het provinciale parlement, de onder Gandhi's invloed gemaakte schikking heeft ook betrekking op de centrale regering van Br.

Indië. Gandhi heeft hierop niet willen laten afdingen. Mac Donald heeft toegegeven.

Gandhi, de profeet van het lijdelijk verzet, heeft gezegevierd van uit zijn gevangenis-cel.

Zijn macht en aanzien zijn nog toegenomen. Hij schijnt deze ook verder te willen aanwenden om betere verhoudingen onder de Hindoes te doen ontstaan. Hij heeft reeds bedreigd met een hervatting van het vastenmiddel indien de kasten-Hindoes niet binnen enkele maanden het Hindoeïsme bevrijd zullen hebben van den kanker der paria-behandeling. Hij dwingt dus niet alleen de regering, maar ook zijn religie-genooten, en dat is overeenkomstig zijn stelling, dat de hervorming van binnen uit moet komen.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Apeldoorn.

Vrijdag 4 Nov. in „La Bordelaise", 8 uur: Voordracht met lichtbeelden door den W.E.G. Heer K. v. d. Veer, ambt. aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam, over: „Lief en leed in de dessa".

Woensdag 30 Nov., in „La Bordelaise", 8 uur. de W.E.G. Heer A. Pimentel, te Amsterdam, over: „Zes jaren onder de Koppensnellers van Centraal Borneo".

Gaarne vestigt het bestuur de aandacht op de Voordracht met lichtbeelden op Donderdag 13 Oct. 8 uur in de zaal van „De Poort van Cleef", tegenover het postkantoor, door dr. W. G. N. v. d. Sleen, over „Curaçao".

Deze voordracht gaat uit van de Volksuniversiteit. Wie geen lid is, kan tegen betaling van 50 ct. deze bijwonen. Wij bevelen zeer aan deze lezing te gaan hooren.

De besprekingen om te komen tot een serie voordrachten van 6 lezingen, waarin de geheele reis zou verteld worden, hebben niet tot een gunstig resultaat geleid. Echter geeft de afdeeling „Oost en West" in 't begin van 1933 twee avonden met dr. v. d. Sleen over andere gedeelten van zijn W.-I. reis; met plaatjes en films, waarover nadere gegevens t.z.t. zullen gepubliceerd worden.

Onthoud dit! De toegang tot al de hiervoor door de afdeeling georganiseerde lezingen is als volgt geregeld:

- Leden en twee huisgenooten vrij entree;
- Beginstigers persoonlijk vrij entree, op vertoon van contributiekaart 1932;
- Alle andere belangstellenden f 0.50 p. persoon.

In samenwerking met het Comité van Lezingen en Leergangen (van het Kol. Instituut) en verschillende onderwijzers-organisaties en de afdeeling zal getracht worden — evenals verleden jaar — een cursus over „de West" te houden voor leerkrachten bij het onderwijs (L. N. en H.) door dr. v. d. Sleen. Er is gegronde verwachting, dat hiervoor voldoende belangstelling zal blijken.

Er staan nog enkele contributieposten open! Wij verzoeken beleefd maar dringend ter voorkoming van moeilijkheden ten spoedigste te willen gireeren aan: J. C. Baars, Apeldoorn, no. 93038.

En ten slotte: Zegt het voort — en werft leden of begunstigers!

Voor het Bestuur, de secretaris:

J. C. BAARS,
Jagersweg 42, Tel. 4027.

Afdeeling Nijmegen.

Celebes-film.

Door de Nijm. afdeeling der vereeniging Oost en West, werd Zaterdagmiddag, 24 Sept. j.l. het winterseizoen geopend met een filmmiddag in het Olympia-theater.

De voorzitter, de heer G. J. Burger, opende de bijeenkomst met een welkomstwoord tot de aanwezigen en deelde mede, dat voor Donderdagavond, 27 October a.s., de Stadsschouwburg is besproken, alwaar de heer L. Maurenbrecher alsdan een serie prachtig gekleurde lichtbeelden zal vertoonen. De bedoeling is, dat deze avond een reclame-avond zal zijn voor de Vereeniging Oost en West en zullen hiervoor dan ook extra-uitnodigingen worden verzonden. Spreker sprak nu nog een woord van erkentelijkheid en dank tot den heer Veerhoff, directeur van het theater, die steeds bereid is zijn theater ter beschikking te stellen voor de vereeniging Oost en West.

De heer Veerhoff dankte voor de vriendelijke woorden tot hem gericht. Hij zeide als oud-Indisch-

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX

BEËEDIGDE OCTROOIBEZORGERS
H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN

BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 772080 772081 772082

AANVRAGEN VAN OCTROOIEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5044

man enthousiast voorstander te zijn van de vereniging Oost en West en spoorde de aanwezigen in de zaal aan, die nog geen lid van de vereniging mochten zijn, zich nog hedenmiddag bij een der bestuursleden als lid aan te melden.

Nadat de voorzitter in het kort had medegedeeld, dat de Celebesfilm tafereelen zou behandelen over de hoofdplaats Makassar en het Z.-W. gedeelte van het eiland Celebes, werd overgegaan tot het afdraaien van de films.

De zaal was goed bezet en de film werd met groote belangstelling gevolgd. De bezoekers gaven na afloop te kennen, zeer voldaan te zijn over het vertoonde.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Voor de leden in Ned.-Indië.

De leden die in Ned.-Indië verblijven worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks tenelnde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergrooten.

De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West,
L. M. F. PLATE.

Informatie-Bureau.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Verkrijgbaar ad f 0.25 „Curaçao”, naar de laatste gegevens bewerkt door het Bestuur der afdeling aldaar, welke secretaris, de heer H. J. C. Bodenburg Hellmund gaarne bereid is verdere informatiën om trent Curaçao aan belanghebbenden te verstrekken

Studie-Commissie.

Vergadering op Zaterdag 1 October e.k. te 2 uur,

STOFZUIGERS.

Waarom zoudt U meer betalen? Wij hebben ook alle merken, als Protos nieuw f 70.—; Vampyr f 70.— en f 55.—; Excelsior, klein model f 45.—, groot f 65.—; Electrolux op slee f 65.—; Nilfisk nieuw f 100.—; Hamilton — Beach f 120.—; Apollo f 20.— en vele anderen. Op deze machines is nog volle garantie en worden ook in huurkoop geleverd. 5219

Het bekende Stofzuigerhuis J. SCHRAMADE,
Vaillantlaan 235, Tel. 334401. Apeldoornschelaan 22

Ook verkrijgbaar voor spanning 220 volt.
Verhuren van Hoover Stofzuigers à f 5.— p. maand.

Boekhandel E. NOORDIJK
BANKASTRAAT 14a — DEN HAAG
Telefoon 111434 5388

ALLE SCHOOLBOEKEN

Romans • Leesgezelschappen • Bibliotheek
Schrijf- en Teekenbehoefden

Een boterham met
HENSING'S ROOMBOTER

is een ware lekkernij.
Belegt ze nu nog met 5327

HENSING'S KAAS

of
FIJNE VLEESCHWAREN

en U hebt het toppunt van smakelijkheid.

M. HENSING, Van Hoytemastraat 113. Telefoon 775284.

De 1ste Prijswinnaars van het Wereld Dans Kampioenschap
SILVESTER en Max STEWART
waren onze voorlichters bij ons laatste bezoek aan Londen
MODERN
DANSEN LEERT U het INSTITUUT
MUNTZ DELFTSCHELAAN 56 TEL: 331288
LUNJEN 6-11-12-13 UITSTAPP. HOBBERMAPLEIN
CLUB 073-066 KL. CLUB 1-091 VELESS 10 250 20 5-24 4- MEND 350-

5288

Rusthuis „MON REPOS” Juliana van Stolberglaan 78
Den Haag — Tel. 720444

Biedt ruime gelegenheid voor opname van rustbehoevende, herstellende en bedlegerige patiënten. Deskundige verpleging en geneeskundige hulp aan het huis verbonden. Overigens keuze geneesheer vrij. Dag en nacht verpleging. Prospectus wordt op aanvraag gezonden. 5120

FIRMA P. v. LOON

De Ruitersstraat 18 — LEIDEN — Telefoon 1061

ZUIVERAARS

Specialiteit in het verdelgen van Kakkerlakken, Torren, Krekels, Mieren, Ratten, Muizen en Wandgedierte. 5630

in het gebouw der Vereeniging, K. Voorhout 6, Den Haag.

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen.
3. Ingekomen stukken.
4. Mededeelingen aangaande de opheffing van het Tehuis v. Ind. Studenten en de daaraan verbonden gevolgen.
5. Mededeelingen van den ten Gedelegeerde der Commissie, den heer W. Meyer.
6. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
VAN DER BRUGH.

VAN DE REDACTIE.

Surinaamsche Sinaasappelen.

De Directeur der afdeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut heeft ons medegedeeld, dat op 19 September 11, per „Van Rensselaer”, een zending — de 2e in dit seizoen — van 115 kisten dezer saprijke vruchten, welke eveneens in het openbaar geveild zal worden, aangevoerd werd. De zending is wederom verzorgd geworden door het Landbouwproefstation te Paramaribo.

Luchtpost naar Indië.

Met het vliegtuig dat 22 Sept. j.l. van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken, werd 236 K.G. 036 G. luchtpost verzonden, met een nettogewicht van 208 K.G. 973 G.

De zending bevatte 14231 brieven t/m 5 gram; 1316 stuks zwaarder dan 5 t/m 10 gram; 2209 stuks zwaarder dan 10 gram; 333 briefkaarten en postwissels; 2246 stuks bestemd voor tusschenliggende landen; tezamen 20335 stuks.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

Ir. C. G. Frohwein, inspecteur van den Arbeid voor de Buitengewesten, per adres Ned. Indische Handelsbank, Den Haag; W. J. R. Lanang, mg. 2e kl. bij den Dienst v. d. Mijnbouw, H. M. Trompstraat 10, Utrecht; W. P. Harten, boekhouder 1e kl. bij 's Landsbaggerbedrijf, Heliotroopstr. 54, Den Haag; J. C. Ertzen, opziener bij het Torpedo-ateher te Soerabaja, v. Galenstraat 49, Den Helder; C. J. Foortse, gediplomeerd gezaghebber bij het B.B., Weigelaplein 100, Den Haag; F. Samuel, boekhouder bij 's Landsbaggerbedrijf, Spoorstr. 7, Amsterdam, Duivendrecht; B. Groeneveld, wnd. sch. hfd. d.h. O.W.L.O., Tademasingel 10, Zutphen; J. M. A. de Ruyter, sch. hfd. b.h. O.W.L.O., Geraniumstraat 257, Den Haag; ir. J. F. N. Hoetjer, 3e kl. W. en 's L.B.O.W., W. Pymontkade 132, Den Haag; E. L. E. A. v. Winckelmarn, beheerder 2e kl., pandhuis te Bangil, Hugo de Grootstraat 80, Den Haag; J. W. M. Wubbe, R.K. geestelijke vd. 2en rang, Da Costastraat 44, Den Haag; M. H. Rambitan, hfd. onderw. O.W.L.O., Groot Hertoginnelaan 107, Den Haag; G. J. v. Gunsteren,

Mutatiestaat van 21 tot 28 September '32

Nieuwe Leden:

P. C. Görlitz, Nijmegen, Heydenrijkstraat 81.
H. J. Tijsseling, Amersfoort, Marnixlaan 12.
H. van Nie, Oud-Kapitein-Luitenant ter Zee, Den Haag, Surinamestraat 5.

Nieuwe Begunstigster:

Mevrouw J. Büchler—Courier dit Dubécart, Nijmegen, Balistraat 1.

Afschrijvingen:

P. Keg, Majoor der Infanterie, Breda, Ulvenhout-sche Laan 18.

H. Carpentier Alting, Oud-Directeur B.B., Den Haag, Breitnerlaan 49.

Rectificatie: Dr. B. J. Haga, Hoofdambtenaar B.B., is niet naar Batavia vertrokken; het tegenwoordige adres blijft: Zeist, Lorentzlaan 34. (Afdeling Utrecht).

A. H. Philips, Oud-Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden, van: Davos-Platz, naar: Hilversum, Sterrelaan 41. f 5.—

L. A. Jordaan, Controleur P.T.T., m.v., Zutphen, Boompjeswal, van: 13, naar 15.

E. J. C. van Hootegem, 2de Luitenant Infanterie, Bergen op Zoom, thans: Zuivelstraat 3a.

W. Chr. L. Brocx, Opperhoutvester, m.v., Den Haag, van Waldeck-Pymontkade 110, naar: Thomsonlaan 5.

Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, Oud-President Hooggerechtshof in N.-I., Den Haag, van: Statenlaan 60, naar: Frederik Hendrikplein 8.

bootman Mar. Etabl., Catherinestraat 59b, Rotterdam; ir. C. G. Frohwein, insp. v. d. Arb., p.a. Ned. Ind. Handelsbank, Den Haag; Th. J. Baars, schoolhoofd b. h. O.W.L.O., K. Muiderweg 25, Weesp; G. N. Buys, 1e luit. inf. Roerstraat 105, 1e etage, Amsterdam; C. H. v. Doornum, rimb. cav., W. van Outhoornstraat 71, Den Haag; Y. J. D. Radersma, kap. inf. v. Zui'en v. Nyevelstraat 11, Wassenaar; B. J. Stegeman, maj. inf., Gr. Hertoginnelaan 250, Den Haag.

Met Pensioen.

H. F. Oudaatje, Arch. W. en 's L. B. O. W., Platolaan 30, Zeist; ir. J. H. L. Ch. Gusdorf, hfd. ir. b.d. Waterstaat en 's L. B. O. W., 2de Adelheidstraat 246, Den Haag; A. O. Hinze, schoolhoofd O. W. L. O. te Madioen, Jan Steenstr. 77, Haarlem; F. Flaming, hoofd O. A. I., te Magelang, p.a. fam. Hegge, Hoogweg 5, Amsterdam (O.); mej. C. A. W. L. 1 pes, onderw. te Malang, Gr. Hertoginnelaan 164, Den Haag; Ch. A. M. Wrück, telefoonambt. P.T.T., Fultonstraat 139, Den Haag; J. C. Brassens, kol. d. inf., p.a. Ned. Handel Mij., Den Haag; dr. J. Beets, kol. H. G. D., pension Evesto, Nassaulaan 26, Den Haag; H. J. C. Wolff, luit.-kol. Mil. Adm., Wapenveld; G. P. Nijssen, onderluit. lucht.v.afd., v. Essenburgsingel 91a, Rotterdam; J. T. W. Boxman, Bouwenspark 11, Wageningen, kol. d. Art.

ADRESVERANDERINGEN.

Mej. W. A. Holtes, Verpleegster 1e kl. Krankz. Vrouwenafd. Provinciaal Ziekenhuis, Santpoort; F. J. A. Cousin, Hoofdconstructeur bij de S.S., Curaçaweg 4, Nijmegen; Jhr. J. C. v. Citters, Insp. v. Fin., Utrechtschestraatweg 23, Heelsum; C. Tissot van Patot, Maj. d. M.I. Adm., Weteringschans 43C, Amsterdam-C.; J. Vorst, Politieopziener, Diezestr. 261, Amsterdam-Z.; B. B. Fransma, Bürgerl. amb. vliegtuigmaker, Admiralenweg 43 I, Amsterdam-W.; R. Hartmans, hfd. opz. b.d. Waterstaat en B.O.W., Julianalaan 253, Bithoven; P. de Boer, Opz. b.h. Torpedo At. te Soerabaja, Laenstraat 45, Zwolle; H. Hommersen, Mulo-onderwijzer, Rustenburcherweg 31, Bloemendaal; C. J. G. v. Spaandonck, Dir. d. Holl. Kwecksch. te Fort de Kock, Stationsweg 53, Oosterbeek; Ph. A. v. d. Kaay, Sch. hfd. b.h. O.W.L.O., Stellingwerfstr. 28, Amersfoort; P. Huijzen, Kwecksch. onderw. Mient 509, Den Haag; M. Oomen, Sch.hfd. b.h. O.W.L.O., Valeriusstr. 87b, Amsterdam-Z.; J. C. Mann, Ass.-Res., Riouwstraat 112, Den Haag; H. A. Cornelius, Off. v. Gez. 1e kl., Regentesse laan 32, Den Haag; S. A. H. Goedhart, Contr. 2e kl., P.T.T., Parkstraat 10, Baarn; Mr. P. v. Doorne, Voorz. v.d. Landraden te Pekalongan c.a., Stadhouderslaan 65, Utrecht; Mr. L. J. A. Roskott, Tijd. hfd. ambt. ter Besch. v.d. Proc. Gen. b.h. Hooggerechtshof v. Ned.-Indië, v. Boetzelaerlaan 14, Den Haag; L. van Antwerpen, Mulo-onderw., Kneppelhoutweg 20, Oosterbeek (Laag); J. Pauw, Ass.-Res., Thorbeckegracht 64, Zwolle.

Voorgesteld door:

den heer D. J. C. van Setten te Nijmegen.
het Afdelingsbestuur van Amersfoort.
den heer J. Dolk te Den Haag.

Voorgesteld door:

den heer G. J. Burger te Nijmegen.

Mevrouw F. van Hoogenhuijze—De Wetstein Pfister, Driebergen, „Heidenstein”.

R. I. P.
Mejuffrouw C. E. Hardy, Den Haag, Van Speykstraat 88.

Adresveranderingen:

Mr. W. M. A. Weitjens, Lid van het Hof van Justitie, van: Curaçao, naar: Voorburg, Laan van Leeuwenstein 6. f 5.—

P. Rikkers, Oud-Kolonel M. G. D. van N.-I.-L., van: Weltevreden, Parapatan 10, naar: Den Haag, Frankenstraat 91. f 5.—

Ir. J. R. van Alphen, Hoofd-Ingenieur Waterst., van: Weltevreden, naar: Garoet, Hotel Ngamplang.

C. Ch. Berkholst, Oud-Bouwkundige S.S., Bandoeng, thans: Wajanglaan 25.

A. H. Th. van Es, Inspecteur P.T.T., thans te Malang, Rampal Koelon 6.

H. A. A. Sangster, Oud-Hoofdkantoorhoofd P.T.T., thans te Meester-Cornelis.

J. Fabriek, thans: Veldpolitieopziener te Medan, Baboeraweg 60.